

Kangasalan Luonto

Vuosijulkaisu 2012

Amiraaliperhonen (*Vanessa atalanta*) ja tummapapurikko (*Lasiommata maera*) kesällä 2012. Ilmastoskeptikot kiistävät yhä ilmastomuutoksen. Risto Martikainen kirjoittaa Pirkanmaan perhoslajiston muuttumisesta s. 12–13.

Donitsi ja citymaasturi

On vaikea löytää ekologisia perusteita Suomeen kaavailuille suurkunnille. Ulkomaiset kokemukset osoittavat, että suurkaupunkien ja lähiympäristön välille syntyy laaja työmatkaliikenne. Kuntaliitokset eivät tätä poista.

Hallinnon- ja aluekehityksen ministeriryhmä hyväksyi 27.6. ministeri Henna Virkkusen johdolla kuntarakenteen uudistamista ohjaavat kriteerit. Niissä puhutaan ”toiminnallisista kokonaisuuksista”, väestöpohjasta, työpaikkaomavaraisuudesta ja työpaikkaliikenteestä ynnä muusta, mutta luonto ja ympäristö sivuutetaan maininnalla. Yleissisältö on ”suuri on tehokasta”, ja sen kuvitellaan toimivan kaikissa asioissa.

Entinen kuntaministeri Martti Korhonen antoi tukensa pakkokuntaliitoksille sanoessaan, että nykyinen kuntarakenne on kirkkoveneajalta (KU 8.2.12). Se pätee harvinaisen hyvin Kangasalla. Kirkkoon tultiin 1800-luvulla kirkkoveneillä.

Kirkkovene oli luontoystävällinen kulkuneuvo. Sen ajan kuntarakenne noudattelee vesiliikenteen luonnollisia reittejä. Tilanne muuttui autoistumisen takia. Kangasalan Kirkkojärvellä se näkyi, kun 1970-luvulla valtatie 12 vedettiin järven läpi ja Kuohunlahti erotettiin muusta järvestä pengertien ja sillan avulla. Taloudellinen tehokkuus ja liikumisen nopeus jyräsivät luontoarvot. Liikenne on vain lisääntynyt, mikä näkyi viimeksi Prusin alueen kaavassa. Meluaitoja pitää lisätä.

Kaupunkisosiologit ovat puhuneet ”donitsi-ilmioistä”, valtakamppailusta varakkaiden lähiöiden ja köyhemmän keskusta-alueiden välillä. Keskusta-alueista tulee työssäkäyntipaikkoja, joihin tullaan ympäröivältä maaseutu-maiselta rengasvyöhykkeeltä (Hallinto-lehti 6/2010).

Donitsin keskellä menee heikosti Pirkanmaalla. Aamulehden taannoinen raportti Tampereen Keskustorin päihdeongelmista oli hätkähdyttävää luettavaa. Talouspolitiikan jatkuessa ennallaan ei ole näkymiä köyhyyden ja päihdeongelmien vähenemisestä. Siksi pendelöinti keskustan ja ympäröivän renkaan välillä voi vain kasvaa. Jos suur-Tampere muodostetaan, sen rajat piirrettäisiin citymaasturilla. Se on epäekologinen kulkuneuvo kirkkoveneeseen verrattuna. Citymaasturi valittiin vuoden turhakkeeksi 2005.

Suur-Tampereessa Kangasalta viettäisiin mahdollisuus vaikuttaa omaan luontoon. On vaikea kuvitella, että keskustan hallintokortteleissa oltaisiin kiinnostuneita tai edes tiedettäisiin donitsin ulkokehän luontoasioista. Todennäköisesti uusien veronmaksajien tuomat voimavarat suunnattaisiin keskuksen kehittämiseen. Kohua herättänyttä rantaväylän tunnelia perustellaan valtatie 12:n ruuhkilla – ja sehän kulkee myös Kangasalan läpi.

Pakkokuntaliitoksia tehokkaampaa olisi seudullisen joukkoliikenteen kehittäminen. Ilahduttavasti Kangasalan puolueet näyttävät olevan tällä kannalla. Vuosilehemme gallup sivulta 14 kertoo asiasta tarkemmin.

Jorma Mäntylä

Kangasalan Luonto

Kangasalan luonto ry:n vuosijulkaisu

Julkaisija: Kangasalan luonto ry.
C/o Jorma Mäntylä
Tanhuanpääntie 25
36200 KANGASALA
0400-333575

Vastaava toimittaja:
Jorma Mäntylä
jmantyla@kaapeli.fi

Taitto:
Nina-Carita Säpyskä
nina-carita.sapyska@kotiportti.fi

ISSN-L 0781-5166
ISSN 0781-5166

Paino:
Viestipaino, Tampere 2012

.....

• Kannen kuva: Längelmävesi valittiin
• Pirkanmaan maakuntajärveksi Suomen
• Ympäristökeskuksen äänestyksessä
• 2011. Kangasalan luonto ry. järjesti
• vesitapahtuman Vahderpäässä, missä
• arvioitiin Kangasalan järvien tilaa. Ks.
• s. 5–7. Lehden kuvat: Jorma Mäntylä,
• ellei toisin mainita.

.....

VESIEN PUOLESTA
Suomen luonnonsuojeluliitto
www.sll.fi

Luontoyhdistyksen toimintaa

2011-12

Kangasalan luonnon toiminta on jatkunut vakiintuneesti kaudella 2011–12. Vuosikokous pidettiin 11. helmikuuta. Hallitus on tämän jälkeen kokoontunut kolme kertaa. Yleisötapahtumia on järjestetty yksi.

JHL:n kerhohuoneella pidetyssä vuosikokouksessa puheenjohtajaksi valittiin edelleen Jorma Mäntylä. Hallituksen jäseniksi tulivat Kalevi Lepo (varapi.), Marjo Tiitola, Hannu Majava, Marja Rassi, Kusti Vuorinen, Nina-Carita Säpyskä ja Kari Sipilä sekä varajäseniksi Tuula Säpyskä, Mikko Heino ja Satu Kauramäki. Vuosikokous hyväksyi sääntömuutoksen, jolla hallituksen kokoa muutettiin.

Kaikki hallituksen jäsenet ovat tehneet työtään vapaaehtoisesti ilman palkkaa oman toimen ohella. Keskeiset lausunnot ja kannanotot valmisteltiin sähköpostitse ja toimitettiin asianosaisille yksimielisyyden löydyttyä.

Vuosikokouksessa luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin edustaja Jere Nieminen käytti puheenvuoron METSO-ohjelmasta. Hän esitteli METSO-ohjelman lähtökohdat ja prosessin etenemisen Tampereella sekä Tampereen ympäristösuojeluyhdistyksen ja Pirkanmaan piirin lausunnon. Kangasalan kunta aloitti 2011 METSO-kartoituksen, jota luontoyhdistys on esittänyt. Yhdistys on esittänyt, että myös Kangasalan seurakunta lähtisi mukaan METSO-ohjelmaan.

Suojelun kärki -kiertopalkinto vuodelle 2012 myönnettiin Jorma Mäntylälle. Perusteluna oli pitkään jatkunut työ Kangasalan luonnon ja yhdistyksen julkaisutoiminnan hyväksi.

Toukokuun 5. päivä 2012 yhdistys järjesti vesiensuojelutapahtuman Vahderpään vapaa-aikakeskuksessa. Tilaisuus liittyi Luonnonsuojeluliiton teemavuoteen. Se kokosi maakuntajärveksi valitun Längelmäveden rannalla sijaitsevaan vanhaan kouluun runsaat 30 osanottajaa. Vesiensuojelussa SLL:n tavoitteena on vesi- ja rantaluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen turvaaminen. Vesistökuormituksen vähentäminen on ajankohtaista myös Pirkanmaalla, missä kaivostoiminta sekä teollisuuden ja maatalouden päästöt ovat aiheuttaneet ongelmia. Vahderpäässä todettiin Pirkanmaan järvien tilan olevan hyvän, mutta suojelutoimien laiminlyönti voi aiheuttaa ongelmia. Tapauksessa hyväksyttiin lietekannanotto, joka toimitettiin lehdistölle (sivu 7).

Lausuntoja ja valituksia yhdistys on kaudella 2011-12 tehnyt kolme. Havisevan kallionmurskaushankkeen ehto- ja kiristettiin, vaikka yhtiö sai haluamansa luvan. Laajan lausunnon yhdistys antoi NCC Roads Oy:n suuresta maaineshakemuksesta Vehoniemellä (ks. sivu 10) sekä kunnan uudesta rakennusjärjestyksestä. Jälkimmäisessä korostettiin rakentamisen luvanvaraisuutta sekä laittoman rakentamisen aiheuttamia ekologisia ongelmia ja kritisoiittiin suunnittelutarveratkaisujen käyttöä Kangasalla.

Hannu Majava ja Marjo Tiitola luovuttivat Suojelun kärki -kiertopalkinnon vuodelle 2012 Jorma Mäntylälle.

Kangasalan luonto ry:n hallitus vuonna 2012

Jorma Mäntylä

0400-333575, jmantyla@kaapeli.fi

Kalevi Lepo

0400-505809, kalevi.lepo@luukku.com

Marjo Tiitola

0400-772353, reaktiivi@oac.fi

Marja Rassi

045-1305451, marja.rassi@welho.com

Hannu Majava

0400-341210, majha@kangasalalainen.com

Nina-Carita Säpyskä

044-0554451, nina-carita.sapyska@kotiportti.fi

Kusti Vuorinen

044-5636963, kustivuorinen@gmail.com

Kari Sipilä

0400-722123, kakex83@gmail.com

Mikko Heino

050-9175235, mikko.heino@saunassa.com

Satu Kauramäki

045-6714774, satu.luonnonsuojelija@gmail.com

Tuula Säpyskä

040-7488471, tupuska@hotmail.com

Suomen vedet ovat puhtaita – entä jatkossa?

Kangasalan luonto järjesti toukokuun 5. päivä Kangasalan vesien nykytila-tapahtuman Vahderpään kurssikeskuksessa. Runsaat 30 osanottajaa kokoontui kuulemaan tietoa Pirkanmaan järvien tilasta maakuntajärveksi valitun Längelmäveden rannalle.

Tapahtuma liittyi vesiensuojelun teemavuoteen 2012. Suomen luonnonsuojeluliiton tavoitteena on vesiluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden turvaaminen sekä vesistö päästöjen vähentäminen.

Suomen vesivarat runsaat

– Vain kolme prosenttia maailman vesistä on makeita vesiä, ja ainoastaan yksi prosentti jokia ja järviä. Näistä arpaonni on sijoittanut suhteettoman suuren osuuden Suomeen. Ovatko Suomen vedet liian lähellä, kun emme huomaa miten suunnattoman arvokas luonnonvara meillä on? Makean veden hinta on maailmalla nousussa. Suomella sitä riittäisi vaikka viettiin - jos se olisi puhdasta, totesi Kangasalan luonnonpuheenjohtaja **Jorma Mäntylä** avauspuheenvuorossaan.

– Suomen maabrändityöryhmäkin ymmärsi Suomen järvien arvon ja nosti Jorma Ollilan johdolla veden esiin iskulauseella: Drink Finland, eli Suomen järvet juomakelpoisiksi vuoteen 2030 mennessä. Kysymys vesien omistuksesta ja laadusta nousee yhä tärkeämmäksi asiaksi.

– Kangasalan kuntaan arvokasta luonnonvara on osunut erityisen paljon. Ulkomaiset kaupalliset toimijat harrastavat myös suomalaisia vesilaitoksia ja sitä kautta oikeuksia pohjavesivaroihin. Pohjaveden hyödyntämistä suunnittelevat laitokset katsovat, että lupapäätösten jälkeen ne voivat pumpata

vettä myyntiin ilman, että maanomistajalle tarvitsee korvata vedenotosta käytännössä mitään.

Mikä on vesien tilanne?

Viisikymmentä vuotta sitten 1960-luvulla vesi haisi, oli hapetonta ja täynnä sellua. Valkeakosken ja Tampereen seuduilla ei välttämättä ollut paljon levää, sillä levä ei päässyt kasvamaan selluvedessä. Sellukuorman poistuttua levät saivat kasvutilaa.

– Nämä ajat ovat kuitenkin kaukana takana. Näsijärvi on esimerkiksi puhtaampi kuin Päijänne ja Valkeakosken alapuolella rehevyys on Vanajaveden reitin vähäisintä. Myönteinen kehitys on ollut paljon ennakoitua nopeampaa, iloitsi limnologi **Reijo Oravainen** Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistyksestä.

Ongelmia on kuitenkin edelleen. Maatalous, metsätalous, turvetuotanto sekä haja-asutus aiheuttavat hajakuormitusta. Suurin kuormitus syntyy, kun pelloilta valuu järviin lannoitteita ja järvet rehevöityvät ja vesikasvillisuus voimistuu. Ongelmaa on yritetty ratkaista 1970-luvulta saakka, mutta ratkaisua ei ole vielä löydetty. Suojakaistat, kosteikot ja laskeutusaltaat eivät yksin ratkaise asiaa, sillä pääosa kuormituksesta tulee kevään tulvakaudella tai syksyn sadekaudella. Vesistöissä on nyt pitkää aikaa huono tila, sillä vedet ovat

korkealla ja vesiä valuu koko ajan pelloilta järveen.

– Kangasalla hajakuormituksen vaivaamia kohteita ovat Ahuli, Pakkalanjärvi sekä Keljonjärvi vanhan Saha-lahden puolella. Myös monet pienet ja matalat järvet ovat laadultaan välttävää eri syistä.

– Kirkkojärvi tulee kaikille mieleen, kun puhutaan Kangasalan vesien kunosta. Järveen ajautui Kangasalan entisen jätevedenpuhdistamon jätevesiä vuoteen 1980 saakka, mutta vesi on edelleen vihreää ja vesi on luokiteltu laadultaan huonoksi. Kirkkojärvi on maineensa pitänyt, näin rehevää järveä ei löydy toista Kokemäenjoen vesistöstä, vesiensuojeluyhdistyksen Reijo Oravainen sanoi.

Kirkkojärven alapuolinen Säkölänjärvi sekä läheinen Kyläjärvi ovat vedenlaadultaan välttävää huonoon. Kesällä rehevyys nousee voimakkaasti ja luo sinilevälle otollisen kasvuympäristön.

– Jälkiviisaasti voisi sanoa, että kirkonkylän jätevedet olisi kannattanut johtaa Roineeseen, jossa ne olisivat laimentuneet, eikä kukaan olisi huomannut mitään, Oravainen tuumi.

Päätös tehtiin aikanaan levätiestien perusteella. Jätevettä sekoitettiin pieneen määrään järvivettä, jolloin Kirkkojärven veden laatu ei huonontunut oleellisesti järven veden ollessa vain

Vuosi 2012 on Luonnonsuojeluliitossa vesiensuojelun teemavuosi. Kangasalan luonto järjesti 5.5.2012 kunnan vesien tilasta tapahtuman Vahderpäässä Längelmäveden rannalla.

tydyttävää, mutta Roineen hyvälaatuinen vesi pilaantui. Tutkimuksessa ei otettu huomioon myöskään järvien kokoa tai vesien vaihtuvuutta.

– Nyt on mennyt kolmekymmentä vuotta ja saattaa mennä vielä toiset kolmekymmentä vuotta, ennen kuin Kirkkojärven veden laatu muuttuu mihinkään, Oravainen totesi.

Vastaavia saastuneita Kirkkojärviä, joissa veden vaihtuvuus on vähäistä, on Suomessa paljon. Puhdistamon jätevedet ovat jääneet veteen muhimaan.

Suuret järvet puhtaita

Kangasalan suurten järvien, Vesijärven, Längelmäveden ja Roineen vedenlaatu on lähellä erinomaista. Eniten on kuormitettu Längelmävetä muun muassa kalankasvatuksella aikoinaan ja nykyään asutuksen puhdistetuilla jätevesillä.

Myös uusia yllättäviä kuormitustekijöitä ilmenee. Oravainen piti esimerkkinä Halimajärven pilaantumisen Kallion teollisuusalueen valumavesistä. Alue täytettiin kalliosta murskatulla kivellä. Kiviaines sisälsi rikkikiisua ja kun bakteerit alkoivat hapettaa sulfideja sulfateiksi, muodostui rikkihappoa. Sadevesi huuhtoi happamat vedet laskuosiin ja happamaan veteen liukeni alumiinia, joka saosti fosforin ja humuksen kirkastaen järveden. Vaikka vesi kirkastui, kalat kuolivat tukehtumalla. Sama

ilmiö uhkasi järviämme 1980-luvulla, kun rikkilaskeuma oli suuri.

– Järvien tilanne tulee säilymään suunnilleen samana, koska merkittävää kuormitustason laskua ei ole enää odotettavissa. Ehkä Sahalahden kuormituksen loppuminen johtaa pieneen kohentumiseen Myllyojanlahdella, arvioi Oravainen.

Suoramanjärven talkoot

Eero Järvenpää ja Pentti A. Jokinen kertoivat Suoramanjärven kunnostustalkoista. He huolestuivat 2000-luvun alussa järvestä, jonka historian he tunsivat pitkältä ajalta. Järvi sijaitsee keskellä asutusta ja teollisuutta. Myllyoja näytti tuovan järveen valtavan määrän kiintoainesta. Vanhat isännät kertoivat järven syvyydeksi viisi metriä ja nyt mitatessa syvin kohta oli 3,9 metriä. Järvi uhkasi mataloitua ja sen mukana vesitilavuus pienentyä ja ongelmat veden laadun kanssa tulisivat lisääntymään.

Järveen tuovaa Pauhinaojaa perattiin vuosina 1956–1957 ja mutaa ja kiintoainesta päätyi järveen yhä enemmän. Myöhemmin tehty Supanojan perkaus pienensi vesitilavuutta ja runsas rapukanta hävisi ojasta kokonaan. Suoramanjärven valtasivat vesikasvit ja särkikalat lisääntyivät. Valuma-alueella on paljon peltoja, joista on päätynyt ravinteita järveen. Nykyään suurimman haitan tuovat alueen laajat asfaltoidut

pinnat. Mikä ei ehdi imeytyä maaperään, ajautuu suoraan järveen.

Kun esimerkiksi suoramalaisen yrityksen pesuainelasti kaatui pihan asfaltille, niin vuorokauden viiveellä järveen tulvi saippuavettä. Myllyoja on myös ollut vaalean ruskeana puhtaasta hiesusta, jota on päätynyt Suoranmanjärveen rakennustyömailta. Kiinteä aines pienensi väistämättä järven vesitilavuutta.

Vuonna 2007 perustettu Suoramanjärven Hoitoyhdistys ry:n ja sai Kantri ry:n kautta tukea järven kunnostukseen. Tampereen ammattikorkeakoulu teki oppilastyönä suunnitelman, jota kehitettiin edelleen ja saatiin valmiiksi Suoramanjärven kunnostussuunnitelma. Talkootöillä hankittiin oma pääoma, joka työhön tarvittiin.

Vesi on kirkastunut

Järvi on kirkastunut huomattavasti, kosteikko pysäyttää paljon kiintoainesta, joka ei nosta järven pohjaa entisestään. Jatkossa järven hoitoa jatketaan kunnalta saadulla veneellä ja vanhoista viikatteista rakennetulla käsikäyttöisellä niittokoneella. Suoramanjärven rannalla on suosittu uimaranta ja järvi on tärkeä virkistyskohde. Suunnittelepa Suoramanjärven Hoitoyhdistys omaa luontopolkuakin.

Nina-Carita Säpyskä

Suoramanjärvi, pieni järvi asutuksen keskellä.

Pirkanmaan luonnonsuojelupiirin sekä Kangasalan luonnon kannanotto:

Tuotantolaitosten lannat ja puhdistamolietteet kasvava riski vesistöille

Viime vuosina sinileväongelmat ovat tulleet tutuiksi yhä useammille sekä sisämaassa että Itämerellä. Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ja Kangasalan luonto ry. muistuttavat, että vesistöjen rehevöitymiseen vaikuttaa keskeisesti se, miten kotieläinten lantaa ja yhdyskuntien jätevesiä käsitellään.

Aiemmin eläintilojen kokoa ja yksilömääriä rajoitettiin, mutta EU:n myötä ne ovat kasvaneet jyrkästi. Ympäristönsuojelun kannalta suurtilojen keskeinen ongelma on, että lantaa kertyy liian paljon. Peltopinta-alat eivät riitä nykyisille lanta- ja lietemäärille. Ratkaisuja on etsittävä toisaalta.

EU:n vesipuitedirektiivin mukaan pinta- ja pohjavedet tulee saada hyvään tilaan viimeistään vuonna 2015. ELY-keskusten toimintaa ohjaavat valtakunnallisesti asetetut tavoitteet vesien hyvän tilan säilyttämiseksi ja saavuttamiseksi. Kunnilla on suuri vastuu omalla alueellaan.

Luonnonsuojelupiiri ja Kangasalan luonto ry. ovat huolissaan kuntien toiminnasta puhdistamolietteiden käsittelystä. Tampereen Viinikanlahden puhdistamoliete kuljetetaan Kangasalan Pakkalaan, josta se viedään edelleen ympäristökuntiin. Edestakainen kuljetus ei tue kestävä kehitystä. Lisäksi toiminta avokompostointikentällä aiheuttaa riskejä ympäristölle, kuten vesistöille. Pakkalan kompostointikenttä sijaitsee maakuntajärvemme Längelmäveden latvavesien äärellä.

Tampereen puhdistamoliete tulisi toimittaa Tarastenjärven jätteenkäsittelylaitokselle biokaasutettavaksi.

Energia saataisiin hyödynnettyä ja lopputuote voitaisiin käyttää viherrakentamiseen. Puhdistamolietteet sisältävät haitallisia aineita, kuten hormoneja ja antibiootteja. Viinikanlahden jätevesinäytteissä on ajoittain ilmennyt myös poliovirusta. Biokaasutus tekee lietteet vaarattommiksi. Raskasmetalleja massaan jää, ja siksi sitä ei pidä käyttää ravintokasvien viljelyyn.

Biokaasutus on järkevä vaihtoehto, joka sopii sekä eläintilojen lannoille että puhdistamojen lietteille. Valtio tukee biokaasuvoimalaitosten rakentamista, joten lannat ja lietteet on mahdollista hyödyntää tarkasti, vesistöjä rasittamatta. Esimerkiksi Espoossa ja Forssassa puhdistamoliete hyödynnetään energiantuotannossa kokonaan, Tampereella vain neljäsosa.

Lantojen ja lietteiden vesistöhaittoja voidaan vähentää myös estämällä ravinteita valumasta pois pelloilta. Rantojen ja viljelysten välisiä suojakaistoja tulee lisätä, jotta ravinteita saadaan sidottua kasvillisuuteen. Syyskuun jälkeen ei enää pitäisi lannoittaa, sillä sateisina syksyinä ja talvina ravinteita huuhtoutuu runsaasti vesistöihin. Syksyllä 2011 Kokemäenjokeen päätyi viisi kertaa enemmän typpeä ja 10 kertaa enemmän fosforia kuin edellisenä syksynä: kahdessa päivässä joesta meni mereen enemmän typpeä kuin Porin Luotsinmäen jätevedenpuhdistamolilta vuodessa.

Suomen luonnonsuojeluliitto on nimennyt vuoden 2012 vesiensuojelun teemavuodeksi.

**5.5.2012 Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.
Kangasalan luonto ry.**

Louhimot piinaavat kasvukeskusten lähellä

Kallionlouhinta lisääntyy suurten kaupunkien kehyskunnissa. Ympäristöjärjestöille tulvii kyselyjä ja avunpyyntöjä niin paljon, että Suomen luonnonsuojeluliitto järjesti toukokuussa louhimotapahtuman Helsingissä. Kangasalan luonto oli mukana.

Kolmisenkymmentä ympäristöaktiivia kokoontui 26.5. Sll:n Kotkankadun toimistolle miettimään mitä on tehtävissä kallionlouhinnan aiheuttamille melu-, tärinä ja pölyongelmille sekä vesien ja maisemien pilaamiselle. Kangasalla ainakin Halimajärven happamoitumisen tiedetään johtuneen Kallion alueen louhinnasta. Vehoniemen Varalassa ihmiset ovat pitkään valittaneet NCC:n räjäytstärinäistä.

Osanottajien kauhukertomukset eri puolilta Suomea olivat hyvin samantyyppisiä. Kallionlouhinta on todellinen ongelma, jota tiedotusvälineis-

sä ei ole noteerattu riittävästi. Ilmiö on paisunut laajaksi useista syistä.

Suomessa ei ole pulaa maa-aineksista. Maamme sijaitsee peruskallioalueella, missä kiviainesta riittää vaikka vieniin. Sll:n tapahtumassa arvioitiin, että nykyisten louhimoiden varat riittävät sadaksi vuodeksi.

Taloudelliset ja poliittiset syyt ovat aiheuttaneet kallionmurskauksen lisääntymisen. Nykytekniikka on halventanut louhinta- ja murskausta, josta lisäksi saadaan parempaa betonisorainesta kuin humuspitoisesta harjusorasta ja hiekasta. Monilla alueilla soraharjut on revitty niin palasiksi, että maisema- ja ympäristötekijät rajoittavat niiden käyttöä.

Pohjois- ja Itä-Suomen tyhjentämisen sekä väestön keskittäminen muutamaankin kasvukeskukseen on aiheuttanut rakennusboomin, mitä varten

raaka-aine pyritään saamaan mahdollisimman läheltä. Siksi kallionmurskaus keskittyy pääkaupunkiseudun, Turun, Tampereen ja Oulun lähistölle. Samaan aikaan valmis infrastruktuuri Itä- ja Pohjois-Suomessa rapistuu.

Pirkanmaalla tämä näkyy maanrakennusyritysten maa-aines- ja louhintahakemuksina, joita tulvii Kangasalan, Lempäälän, Pirkkalan, Nokian ja Ylöjärven kuntiin.

Jyräksen ja porauksen uhrin

Huono-onninen on, jos sattuu asumaan lähellä isoa kalliota, jonka lähelle on kohtuullinen tieyhteys Tampereen suuntaan. Silloin on todennäköistä, että maanrakennusyritys iskee ja vaatii maa-aineksen ottoa. Asukkaille tiedossa on vuosien painajainen. Ympäristöjärjestöille tulvii avunpyyntöjä.

Kansallismaisemaa Vehoniemellä NCC:n ottoalueella Lahdentien varressa.

Kolmisenkymmentä ympäristöaktiivia kokoontui 26.5. Sll:n tapahtumaan miettimään mitä on tehtävissä kallionlouhinnalle. Ongelma on kärjistynyt kasvukeskusten ympärillä.

Sll:n toukokuun tapahtumassa kuultiin eri puolilta Suomea kauhukertomuksia, joiden samanlainen sisältö oli puistattavaa kuultavaa.

Louhimoiden lähellä talot tärisyvät. Muurauksiin ja perustuksiin tulee halkeamia. Kaivot kuivuvat tai veden laatu huononee. Kun asioista valitetaan, maanrakennusyhtiöiden ylimieliset lakimiehet todistavat etteivät vahingot ole yhtiöiden aiheuttamia. Poliisi ei edes vaivaudu tutkimaan asioita. Kunnan ympäristölautakunnastakaan ei välttämättä ole apua. Siellä voi istua luonnonsuojelun vastustajia, jotka näkevät tehtäväkseen yritysten etujen puolustamisen.

Pölyhaittojen takia pyykkiä ei voi kuivata ulkona. Louhoksilla rikotaan räjähdysalan turvamääräyksiä ja louhinnan lupaehtoja. Suojamattoja ei käytetä, räjähdyspanokset ylittävät moninkertaisesti sallitut rajat eikä pölynestokastelua tehdä, koska käytännössä kukaan ei valvo toiminnan laillisuutta.

Alalla on hyväveli-verkosto, jonka kruunaa johtavan räjäytysalan konsultointiyhtiön Finnrock Oy:n ja räjähdysainevalmistaja Forcit Oy:n yhteisömuoto. Forcitin hallituksen puheenjohtaja on Lemminkäisen Juhani

Mäkinen. Forcit on ollut vahva nousija viime vuosien kaivosboomin takia, ja louhimobisnes täydentää sitä mukavasti.

Käytännössä verkosto toimii siten, että Finnrock räjäyttää ja valvoo. Forcit toimittaa räjähdysaineet ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) katsoo sivusta, mutta yleensä se ei tee sitäkään.

Muutoksia tosin saattaa olla tulossa, sillä onnettomuudet ja vaaratilanteet ovat tavanomaisia. Espoon räjähdys-turmassa heinäkuussa loukkaantui viisi ihmistä ja aineelliset vahingot olivat huomattavia. Peab:n työmaalla oli törkeitä laiminlyöntejä, eikä räjäytyssuunnitelmaa laadittu (MTV 3.7.12). Jyväskylässä Destian työmaalla ylpanostus lennätti isoja kiviä läheiselle paloasemalle (Ksml 29.5.2012).

Yritetään vaikuttaa

Luonnonsuojeluliiton erityisasiantuntija Tapani Veistola pitää toukokuun tilaisuutta onnistuneena avauksena osin uuteen ongelmaan. Hän kertoo, että pääosa louhimoasioista tulee paikallisyhdistyksiin ja toiseksi eniten piireihin.

– Mutta keväällä meille keskustuimistollekin tuli niin paljon palautetta,

että perustettiin ”louhimoliikelle” sähköpostilista. Nyt eri puolilla maata olevat aktiivit ovat yhteydessä joka päivä sähköpostilla.

Keskittyvätkö valitukset tietyille alueille, kuten kasvukeskusten kehyskuntiin?

– Metropolialueen kasvu heiluttaa kaavoja ja lupia Hämeen maalaispitäjissäkin.

Mitä apua Sll voi tarjota, jos naapurustoon on tulossa louhimo?

– Aina kannattaa ottaa yhteyttä ensin paikallisyhdistykseen, koska sillä on lain mukaan puhevalta asioissa. Kehitämme lisäksi verkkosivua tänä syysinä, jolle tulevat vastaukset yleisimpiin kysymyksiin. Jos tulee hankalampia kysymyksiä, niin yritämme toki neuvoa. Meiltä voi saada vinkkejä myös siihen, miten kannattaa kansalaisten toimintaa järjestää.

– Tärkeää on myös vertaisapu: meiltä löytyy yhteyksiä myös muihin näiden asioiden kanssa painiviin. Keskustuimistossa vaikutamme maankäyttö- ja rakennuslain, maa-aineslain sekä ympäristönsuojelulain meneillään oleviin uudistuksiin. Meillä on suunnitteilla syksylle näistä asioista seminaarikin.

Jorma Mäntylä

MUISTUTUS NCC ROADS OY:N MAA-AINESHAKEMUKESTA (LAHDENTIE 2076) KANGASALAN VEHONIEMELLÄ

Kangasalan luonto sekä Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri jättivät Kangasalan kunnalle seuraavan muistutuksen NCC Roads Oy:n suuresta maa-aineshakemuksesta Vehoniemellä. Yhtiö on ottanut vuosien ajan maa-ainesta alueelta. Nyt se haluaa ottaa 1,905 miljoona kuutiota lisää, mistä 1,6 miljoonaa kuutiota hiekkaa ja soraa sekä 300000 kuutiota kalliota louhimalla.

Kangasalan luonto ry. ja Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry. katsovat, että NCC Roads Oy:n hakemuksen käsittely tulee toistaiseksi keskeyttää. Hakemus perustuu tarkoitukselliseen lain kiertämiseen YVA-menettelyn välttämiseksi, vaikka sillä on laajoja ja pysyviä vaikutuksia maisemaan, luontoon ja pohjavesiin. Vaadimme YVA-menettelyä, koska hanke sijoittuu maisemallisesti arvokkaalle ja valtionmuodostuksenkin kannalta merkittävälle alueelle. Säilytetäänkö Vehoniemenharju tuleville sukupolville, vai pilataanko se liiketaloudellisten intressien nimissä?

Vaatimusten yleisiä perusteluja

Vehoniemi on ollut vuodesta 1980 lähtien kansallisesti merkittävä näköalamaisema. Alueella on sekä luonnonsuojeluetta Natura2000-alueita ja merkittävää rakennusperintöä. Se on tärkeää pohjavesialuetta, mistä sekä Kangasalan että Pälkäneen kunnat ottavat talousvetä.

Tällaisella alueella rakentamisessa ja maa-aineksen otossa on noudatettava suurta varovaisuutta. Erityinen vastuu on lupia myöntävillä viranomaisilla, joiden tulee tarkastella aluetta kokonaisuutena yleisen edun lähtökohdasta. Liikeryitysten yksityinen etu ei voi olla lupien myöntämisen peruste, vaan korkeintaan yksi argumentti hakemuksen tukena.

Vehoniemen-Isokankaan harjuun kohdistuu koko ajan voimakkaita paineita. Pelkästään keväällä 2012 Soraset Oy:lle myönnettiin maa-ainelupa 419 000 m³ ottamiseen Pälkäneen puolella. Lähitöllä on lisäksi Maanrakennus Sulin Oy:n ottamistoimintaa sekä Tampereen kaupungin loppuun kaluttu laaja sorakuoppa. Nyt NCC Roads hakee lupaa 1 905 000 m³ ottamiseen Kangasalan puolella Lahdentien varressa.

Kesäkuun 28. päivä Tavase Oy jätti hakemuksen suuren tekopohjavesilaitoksen rakentamisesta hyvin lähelle NCC:n ottamisaluetta osin Natura2000-alueelle. NCC:n hakemuksen liitteenä oleva Saaren tuotantoalueen pohjavesien tarkkailusuunnitelma on laadittu yhteistyössä Tavase Oy:n kanssa, koska ottamisella on ilmeisiä vaikutuksia pohjavesiin. Tavase Oy on myös hakenut lupaa uusien imeytyskokeiden toteuttamiseksi Vehoniemellä. Ympäristöjärjestöt ovat varoittaneet, että imeytyskokeisiin sisältyy ilmeinen pohjavesien pilaamisriski Kangasalan kunnan Raikun vedenotamolla. NCC:n ottoalueelta on vain 240 metrin matka Raikun laitokselle. Maa-aineksen ottaminen räjäytyksineen näin läheltä lisää entisestään pohjavesien pilaamisriskiä. NCC:n ja Tavasen hakemusten samanaikaisuus ja selvä päällekkäisyys luo lupaviranomaisille velvoitteen tarkas-

tella vaikutuksia kokonaisuutena. Tästä syystä pidämme Pirkanmaan Ely-keskuksen tulkintaa YVA-menettelystä lain hengen vastaisena (Pirely/11/07.04/2011). Harkinnanvaraisen YVA:n toteuttaja pitää olla joku muu kuin Pirkanmaan Ely-keskus.

Edellä mainitut eivät ole ainoita ympäristöongelmia Vehoniemellä. Kangasalan kunta toteaa Vatialan osayleiskaavan yhteydessä, että ”Tiehallinto on aikeissa levittää suunnittelualan pohjois- ja itälaitaa kulkevaa Lahdentietä moottoritietasoisiksi väyläksi (Vt12)” (KANGASALAN KUNTA TEKNINEN KESKUS OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA, VATIALAN OSAYLEISKAAVA, sivu 3, päivitetty 18.4.2012). Valtatie 12:n laajentamista moottoritieksi ajaa lobbausyhdistys ProVT12 (<http://www.vt12.fi/>). Tien laajentaminen merkitsisi huomattavia maansiirtotöitä ja Vehoniemenharjun tuhoamista sekä Natura2000- että luonnonsuojelualueilla.

Kun Vehoniemenharjuun kohdistuu näin voimakkaita maa-aines- ja rakennushankkeita, lupaviranomaisilla on erityinen velvoite tarkastella kansallismaisemaa kokonaisuutena, ei yksityisen likeyrityksen tai lobbausryhmän intressien mukaisesti. YVA-menettely on siksi välttämätön, ja sen yhteydessä voidaan käynnistää kansalaiskeskustelu valtakunnallisesti merkittävän harjualueen tulevaisuudesta.

NCC:n hakemus ja hyvä hallinto

Kiinnitämme huomiota siihen, että NCC:n hakemus jätettiin kuntaan kesäloma-aikana ja se oli nähtävillä muistutuksia varten 2.7.-2.8.2012. Heinäkuussa osa kunnan virastoista oli suljettu tai virka-aika oli rajoitettu. Hallintolaissa todetaan: ”Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. (HallL §6). Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 puolestaan säättää, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia. Kesäaikainen nähtävillä olo luo vaikutelman pyrkimyksestä kiertää lakia vaikeuttamalla asianosaisten vaikutusmahdollisuuksia.

Vaikutelma vahvistuu, kun tutustuu NCC:n hakemukseen tarkemmin. Ottamismääräksi on kymmenen vuoden aikana ilmoitettu 1 905 000 m³, jolloin vuotuinen otto jäisi niukasti alle YVA-menettelyä edellyttävän määrän. Ottamismäärä on selvästi mitoitettu YVA-lain kiertämistä varten. Lupaviranomainen ei kuitenkaan voi rajoittua vain vuotuisen ottamismäärään arvioitaessa YVA:n tarpeellisuutta. Laki sanoo: ”Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joista Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöönpaneminen edellyttää arviointia taikka joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen luonnon ja muun ympäristön erityispiirteiden vuoksi” (YVA-laki 10.6.1994/468 §4). Vehoniemen tapauksessa jo Natura2000-alueet velvoittavat tähän.

Maisemoitavaa riittää. Näin NCC on räjäyttänyt Naistenlinnan vuorta.

NCC:n esityksen mukaan Natura-alueen raja tulee osittain lähes kiinni EO-alueeseen. Ei voida ajatella että Natura2000-tarkoitettu suojelu voisi toteutua, mikäli Naturan ja sorakuopan välissä ei olisi jonkinlaista vyöhykettä. Esitämme, että alue rajataan siten että Naturan ja soranottoalueen väliin tulee riittävä suoja-alue, joka samalla estäisi sen, että puuston kosteustasapaino ei kärsisi varsinaisella Natura-alueella eikä myöskään puusto kärsisi sorapölyn ja muiden hienoainesten laskeumista. Vaadimme, että kunta pyytää tieteellisesti pätevän asiantuntijalausannon missä arvioidaan suojaetäisyydet Natura2000-alueisiin.

Soranotossa maisema vaurioituu väistämättä, mutta maisemavaurioita voidaan vähentää siten, että maisemointia tehdään samassa tahdissa kuin soralueita käytetään. Näin ollen koko alue ei ole paljaana koko aikaa vaan puusto alkaa kasvaa jo toisessa päässä kun toisessa päässä vielä otetaan soraa.

Maisemallinen seikka on nykyisin juuri tältä alueelta kaukomaisemassa näkyvä soranottoalue. Sora-alue näkyy esim. Kaivantoon ja Längelmävedelle, joka valittiin taanoin Pirkanmaan maakuntajärveksi.

Nykyisen ottamisalueen rajat

Kävimme Gps-paikantimen avulla mittaamassa NCC:n ottamisalueen rajat. Näyttää siltä, että yhtiö on täpärästi pyssynyt rajojen sisällä, mutta ottamistoiminta on viety äärimmäisen pitkälle ja niin lähelle rajoja kuin mahdollista.

Ääri rajoille viety soranotto on tehnyt ottamisalueen reunoista luonnottoman jyrkkiä. Näin yhtiö tosiasiallisesti vaikeuttaa alueen maisemointia toiminnan päätyttyä. Jotta alue joskus kaukaisessa tulevaisuudessa soveltuisi ulkoilu- ja virkistyskäyttöön, ottamisalueen reunoja on tasattava, jolloin joudutaan ainakin osittain kuorimaan maata myös Natura2000-alueilla. Toistamme edellä esitetyn vaatimuksen suoja-alueesta Natura2000-alueen vastaisella rajalla.

Räjäytystyöt

Röyhkeänä NCC:n hakemuksessa pidämme yhtiön pyrkimystä vähentää räjäytyksistä seuraavaa tärinä tarkkailua. Tähän ei missään tapauksessa pidä suostua. Espoon Matinkylässä PEAB:n työmaalla 3.7.2012 tapahtunut onnettomuus paljasti räjäytys- ja louhintatyömailla vuosia jatkuneet vakavat puutteen ja laiminlyönnit. Tapahtuma johti pidätykseen sekä onnettomuustutkimuskeskuksen tutkimukseen (MTV3 20.7.2012).

NCC:n hakemuksessa ei ole riittävästi selvitetty miten alan turvamääräyksiä noudatetaan. Räjäytyksille tulee rajata

pieni ajanjakso päivällä, eikä toteuttaa niitä mihin aikaan hyvänsä. Pölyhaittojen ehkäisemiseksi tulee laatia suunnitelma.

Ympäristöjärjestöjen tietoon on tullut, että Varalan kyläläiset ovat soitelleet useaan otteeseen kuntaan ja NCC:lle räjäytystöiden vuoksi. Paikallisen asukkaan mukaan syksystä 2011 lähtien suoritetuissa räjäytyksissä on tärisyttänyt koko kylä. Astiat helisevät kaapeissa räjäytysten aikana. NCC:n mukaan heidän räjäytyksensä eivät voi vaikuttaa niin laajasti. Antureita ei siksi pyynnöistä huolimatta ole tuotu valittajille. Kunnassa asiaa luvattiin selvittää, mutta edelleen vappuaattona 2012 tehdyssä räjäytyksessä talot tärisivät. Ihmiset pelkäävät talojensa puolesta, mutta asukkaiden kertomuksiin ei uskota.

NCC perustelee vaatimustaan räjäytystarkkailun vähentämisestä lähikiinteistöjen sijainnilla. Lähimmät ovat 450, 500 ja 600 metrin päässä räjäytysalueista. Yhtiö ei ole tietoinen, että Vaasan hallinto-oikeus kumosi Uudenkaupungin ympäristölautakunnan myöntämän ympäristöluvan kivilouhimolle ja -murskaamolle. Tässä tapauksessa louhimoalueesta 600 metrin säteellä sijaitti yhteensä 17 asuinrakennusta (Vakkasuomen Aluesanommat 30.6.2011).

NCC:n vaatimukseen räjäytystarkkailun vähentämisestä ei tule suostua. Yhtiöltä on vaadittava lainmukainen suunnitelma räjäytystöiden toteuttamisesta ja kunnan sekä turvalan viranomaisen on valvottava toiminnan laillisuutta.

Yhteenveto

Kangasalan luonto ry. ja Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri katsovat, että edellytyksiä NCC Roads Oy:n maa-ainesluvalle ei ole. Yhdistykset katsovat, että hakemuksen käsittely tulee keskeyttää. Mikäli vanhan osayleiskaavan mukaan lupa myönnetään, ehtona on oltava YVA-menettely. Hanke on laajamittainen ja aiheuttaa niin merkittävää maisema- ja ympäristötuhoa sekä vaikuttaa läheiseen Natura2000-alueeseen ja alueen pohjavesiin samanaikaisen Tavase Oy:n hakemuksen kanssa, että YVA on ehdottomasti toteutettava. Hankkeen ympäristövaikutusselvityksessä todetaan, että hankkeella on vaikutusta läheiseen Natura2000-alueeseen, mutta arvio vaikutusten laajuudesta ja merkittävyydestä puuttuu. Lisäksi yhtiön on merkittävästi täydennettävä hakemustaan räjäytystöiden osalta. Uusiin Espoon kaltaisiin tapauksiin ei ole varaa.

Viisainta olisi keskeyttää hakemuksen käsittely YVA-menettelyn ajaksi (2.8.2012).

**Kangasalan luonto ry.
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.**

Ilmasto ja *perhoset*

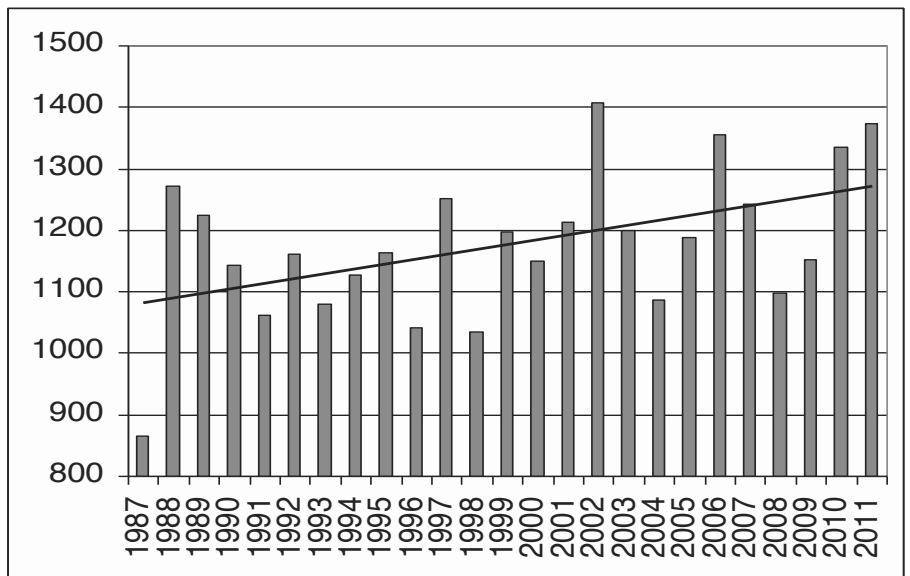
Ilmaston lämpeneminen on vaikuttanut täkäläiseen perhosmaailmaan. Lajeja on tullut lisää ja toiset lajit ovat taantuneet tai hävinneet. Lisääntymisen on ollut huomattavasti suurempaa kuin taantuminen.

Perhosten elinolosuhteisiin vaikuttavat eniten kasvillisuus ja ilmasto. Vaikka usean perhoslajin toukat syövät lähes mitä tahansa ravintoa, on suuri osa lajeista monofageja, niille kelpaa vain tietty kasvi. Ellei seudulta tätä löydy, ei perhonenkaan pysty täällä lisääntymään, vaikka aikuinen satunnaisesti paikalle osuisikin.

Kasvit puolestaan ovat riippuvaisia ilmastosta, ja näin ollen myös perhoset seuraavat ilmasto-olosuhteita. Toisaalta myös perhosten kehitys munasta aikuiseksi vaatii tietyt olosuhteet, joista ilmasto ei suinkaan ole vähämerkityksellisin. Vaikuttavia ilmastotekijöitä ovat mm. tuuli, kosteus (kotelovaiheessa homehtumis- tai kuivumisvaara!), ilmanpaine, pilvisuus ja ennen kaikkea lämpötila. Lämpötilan vaikutus on useampitahoinen. Lämpötila ei saa olla liian matala, mutta ei myöskään liian korkea, eivätkä vaihtelut saa olla äkkinäisiä tai liian suuria. Monilla perhosilla kuten päiväperhosilla ja lasisiivillä on selvä minimilämpötila, jolloin ne lentävät. Toisaalta jotkin perhoset kuten päiväkiitäjät ja rämeperhömittari (*Lycia lapponaria*) eivät ole liikkeellä, jos lämpötila on liian korkea.

Perhosten ilmasto-olosuhteille paras mitattava ominaisuus on lämpösoma. Se on vuorokautisen keskilämpötilan kumulatiivinen summa viiden asteen ylittävältä osalta. Sen laskeminen keväällä aloitetaan, kun lumipeite on kadonnut aukeilta paikoilta, keskilämpötila vähintään 5 vrk peräkkäin on suurempi kuin +5 °C ja seuraavien 5 vrk:n keskilämpötilojen summa on vähintään 20 °C.

Kirjoittaja on vuodesta 1987 alkaen säännöllisesti mitannut ja laskenut lämpösomaa perhoshavaintopisteessään Pälkäneen Pohjalahdella Kangasalan (Sahalahden) rajan läheisyydessä. Elokuun loppuun mennessä on lämpösomaa vuosittain kertynyt oheisen kaavion mukaisesti (Kuvio 1).

Kuvio 1: Lämpösoma Pohjalahdella 1987-2011.

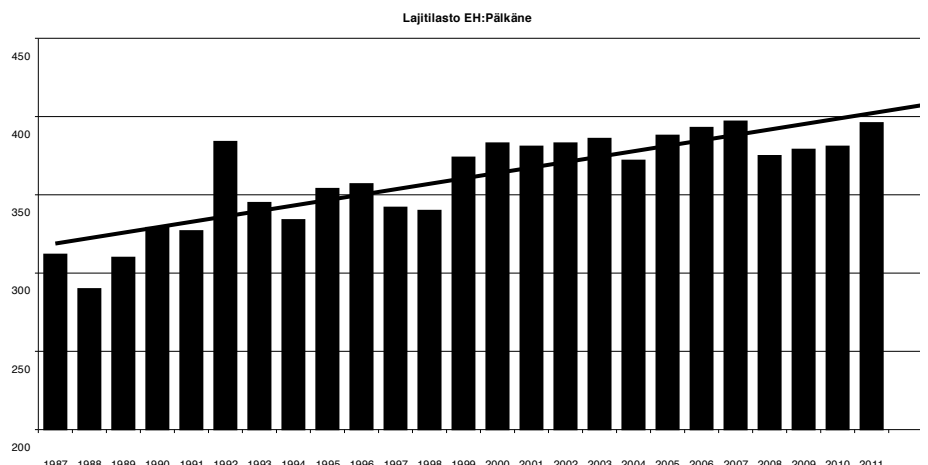
Vaikka vuosivaihtelut ovat olleet suuria, on trendi selvästi nouseva, pari sataa astetta 25 vuodessa.

Vastaavasti on havaintopisteessä laskettu vuotuinen suurperhosten lajilukumäärä perustuen kolmeen valopyydykseen, epäsäännöllisesti käytettyyn muutamaan syöttipyydykseen ja aktiivihavainnointiin päivisin. Lajilukumäärä on esitetty kuviossa 2.

Voidaan todeta vuotuisen lajilukumäärän kehittyneen varsin suotuisasti, se on noussut lähes sadalla lajilla 25

vuodessa, eli keskimääräisesti parin asteen nousu lämpösommassa vastaa uutta perhoslajia. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Nousu ei johdu pelkästään uusista lajeista vaan osaksi myös siitä, että aiemmin harvoina vuosina esiintyneet lajit on havaittu entistä useammin. Toisaalta joukko pohjoisia kylmempää ilmastoa vaativia lajeja on puolestaan vetäytynyt pohjoisemmaksi Tampereen seudulta. Ilmaston vaikutus onkin ollut selvästi kaksijakoinen. Monet aiemmin lähinnä maamme lou-

Kuvio 2: Lajilukumäärä 1987-2011.

naisosassa esiintyneet, ennen kaikkea tammella elävät lajit, ovat saavuttaneet pysyvää jalansijaa täällä. Osa tavatuista ”uutuuksista” on tullut maamme eteläpuolelta ilmavirtausten mukana. Jotkut näistä ovat jääneet tilapäisiksi, jotkut lajit puolestaan vakiintuneet täkäläiseksi kannaksi joko pysyvästi tai vain muutamaksi vuodeksi.

Tampereen seudulla (Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Pälkäne, Ruovesi, Tampere, Valkeakoski, Vesilahti, Ylöjärvi) tavattujen (suurperhos)lajien kokonaislukumäärä on kasvanut huomattavasti. Vuonna 1987 tunnettiin 632 lajia, kun lajiluku vuoden 2011 havainnot mukaan luki- en on 703 lajia. Kangasalan vastaavat luvut puolestaan ovat 536 ja 610 (jälkimmäisessä mukana Sahalahti). Koko kasvua ei kuitenkaan voi lukea ilmaston

lämpenemisen ansioksi, myös havainnointi on tehostunut.

Yksittäisistä lajeista 2000-luvulla uusina tulleista pysyvää kantaa Tampereen seudulla ovat muodostaneet mm. (vuosiluku perässä = ensimmäinen havaintovuosi):

Karttaperhonen (*Araschnia levana*), 2008

Isokeltasiipi (*Lithosia quadra*), 2007

Tammiritariyökkönen (Catocala promissa) 2004

Idänpronssiyökkönen (*Autographa excelsa*) 2004

Pilkkumorsiusyökkönen (*Noctua interposita*) 2005

Taantuminen puolestaan on alueella 2000-luvulla vähentynyt. Seuraavassa on joitakin vuoden 1990 jälkeen hävinneitä aiemmin vakinaisia lajeja (vuosiluku perässä = viimeinen havaintovuosi):

Tummakirjosiipi (*Pyrgus alveus*) 1992

Punevillaselkä (*Tethea ocularis*) 1992
Ruskoraanumittari (*Epirrhoe galiata*) 1998

Savikkapikkumittari (*Eupithecia simpliciatata*) 1993

Isovaskiyökkönen (*Autographa macrogamma*) 1996

Yhteenvedona voidaan todeta, että ilmaston lämpeneminen on todella vaikuttanut täkäläiseen perhosmaailmaan. Lajeja on tullut lisää ja toisaalta taantunut tai hävinnyt. Lisääntyminen on ollut huomattavasti suurempaa kuin taantuminen. Tämä ei kuitenkaan ole täysin positiivista. Monet hävinneet lajit nimittäin ovat hienoja pohjoisia lajeja, joita ei etelämpänä lainkaan tavata, kun taas tulokkaat ovat usein muualla aivan tavallisia, jopa massalajeja.

Risto Martikainen

Lanttuperhonen, *Pieris napi*.

Kangasalan puolueet *ja* Kangasalan luonto

Kunnallisvaaleissa päätetään lähiympäristötämme. Siksi vuosilehtemme päätti lähestyä kunnassa ehdokkaita asettaneita puolueita. Teimme neljä kysymystä, jotka perustuvat Suomen luonnonsuojeluliiton kuntavaaliteemoihin. Seuraavat kysymykset lähetettiin puolueille elokuun lopulla:

1. Kangasalla on kuntaliitosten jälkeen 9 Natura2000- aluetta, joiden pinta-ala on 1,7% kunnan pinta-alasta (esim. Pälkäneellä, Ylöjärvellä ja Valkeakoskella alueet ovat moninkertaiset). Onko Kangasalan suojelualueverkosto mielestänne riittävä? Pitäisikö Natura-alueita

laajentaa tai lisätä ja kunnan lähtea mukaan Metso-ohjelmaan?

2. Miten kaavoituksessa ja rakentamisessa voitaisiin nykyistä enemmän ottaa huomioon ympäristö ja luonto?

3. Miten joukkoliikennettä ja kevyen liikenteen väyliä pitäisi kehittää Kangasalla?

4. Miten arvioitte luonnonsuojelun tilan muuttuvan, jos Kangasala pysyy itsenäisenä tai liitetään Tampereeseen?

KOKOOMUS

1. Mielestämme Natura-suojelualueverkosto on nykyisellään riittävä. Siitä huolimatta on tärkeää, että tilannetta seurataan ja reagoidaan tarvittaessa ajoissa. METSO-ohjelma on mielenkiintoinen, koska se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sen avulla voidaan hoitaa luontoarvoltaan tärkeitä, mutta huonossa kunnossa olevia kohteita valtion tuella.

2. Nykyistä yhteiskuntarakennetta tulisi tiivistää. Kauniita kulttuurimaisemia ei saa kaavoittaa eikä rakentaa, ei myöskään arkoja luontokohteita (metsäjärvet, kallioalueet, lähteet, suoalueet). Viheralueiden ja viherkäytävien osuutta kaavoissa tulee lisätä. Hajarakentaminen olisi keskitettävä nykyisten kylätaajamien välittömään läheisyyteen. Rakennukset tulee sijoittaa puuston suojaan metsän puolelle pois kauniilta peltoaukeilta. Kotimaisten polttoaineiden käyttöä energiantuotannossa pitäisi lisätä.

3. Hyvä kehittäminen syntyy huolella tehdystä tarvekar-toituksesta, toimintasuunnitelman tekemisestä ja suunni-

telman mukaan toimimisesta. Kevyen liikenteen väylät ovat tärkeitä hyvin monelle kuntalaiselle ja parantavat oleellisesti turvallisuutta. Jos väylätarpeet avoimesti listataan, priorisoidaan ja toteutus aikataulutetaan, päästään ennen pitkää kunnossa olevaan väylästäön. Kokoomuksen tavoite on saada kevyen liikenteen väylä jokaisen Kangasalta lähtevän maantien varteen.

Joukkoliikenne Tampereen suuntaan on riittävää, mutta lasten pitäisi päästä syrjäkyliltä kouluun linja-autokyydillä nykyisen taksikuljetuksen sijaan. Kangasalan Kokoomus on linjannut joukkoliikennettä ja ympäristöä koskevat tavoitteensa tavoiteohjelmaansa vuosille 2012-2016:

http://kangasala.kokoomus.net/kuntapolitiikan_tavoitteet_2012-/

4. Mikäli Kangasala liitettäisiin Tampereeseen, kaikki päätöksenteko siirtyisi kauemmaksi, myös kaikki luonnonsuojelua koskeva.

1. Luonnonsuojelutoiminnan tavoite on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen kunnassamme. Se tarkoittaa sitä, yhä harvinaisemmiksi käyvät luontotyypit kasveineen ja eläimineen säilyvät tulevaisuudessa. Luonnonsuojelutyön tulee perustua

suojeluverkoston kehittämiseen, luontotyyppien suojeluun ja lajien elinympäristön hoitoon kaikessa maankäytön suunnit-

nittelussa. Tämän tulee tapahtua yhteistyössä asukkaiden, maanomistajien ja erilaisten vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Kangasalan kunnan omia suojelualueita on tällä hetkellä neljä: Suoramajärven lehto, Laikkolannokka, Pähkinäkallio ja Isolukko. Ne edustavat erilaisia luontotyyppisiä.

Kangasalan kunnan tulee olla aktiivinen luonnonsuojelualueiden hankinnassa. Kunnan pinta-ala on laaja ja hyviä kohteita on varmasti löydettävissä.

Arvokkaita Natura-alueita on 9 kappaletta: Keisarinharju-Vehoniemenharju, Hepomäki-Kalkunvuori, Kirkko-

järven alue, Salmus, Längelmäveden saaret, Hautalammi, Tervaniemenlahti, Vehkajärvi ja Sipilän niitty. Mielestämme kunnan tulisi koko ajan pyrkiä saamaan lisää edustavia luontokohteita suojelualueiksi.

Ympäristön suojeluun tulisi liittää kulttuurimaiseman suojelu pitämällä maisemia avoimina. Pusikoita tulisi raivata, jotta kauniit järvimaisemat tulisivat taas esille. Luonnonniittyjen ja paahteisten harjunrinteiden kasvilajisto olisi saatava elpymään. Vesistöjen rannoille olisi luotava tarpeeksi leveät suojavyöhykkeet estämään ravinteiden valumista suoraan järviin. Järviä on suojeltava kaikilta saasteilta.

Kannatamme Metsoa, eli metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa otettavaksi käyttöön Kangasalla. Se yhdistää luontevasti metsien suojelun ja talouskäytön.

2. Kaavoituksessa ja rakentamisessa voitaisiin ottaa huomioon ympäristö ja luonto entistä paremmin siten, että

Keskusta

1. Natura-lainsäädännön pohjalta alueiden laajentaminen on pakkoon perustuvana ongelmallista. Vielä voi löytyä alueita, jotka sopivat Naturen piiriin. Niiden muodostaminen ei saa tuottaa kohtuutonta haittaa maanomistajille. Metso-ohjelman lähtökohta on hyvä, vapaaehtoisuus. Kunnan pitää lähteä siihen mukaan. Keskustan valtuustoryhmä

on tehnyt asiasta aloitteen ja sopivia Metso-kohteita on jo ryhdytty kartoittamaan. Keskustan valtuustoryhmän puheenjohtaja on halunnut näyttää kunnalle esimerkkiä ja on perustanut omalle maalleen Metso-alueen.

2. Oleellista on kaavoitukseen ryhdyttäessä luontoarvojen perusteellinen kartoittaminen ja näiden arvojen suojelu myös itse rakentamisessa. Monille asuinalueille pitäisi järjestää lisää puistoja ja lähimetsiköitä.

3. Joukkoliikennettä pitää lisätä eli järjestää lisää vuoroja, optimoida aikatauluja ja reitistöjä sekä kehittää lippujärjestelmää. Keskustan valtuustoryhmä teki elokuun valtuus-

luonnon ja ympäristön kannalta arvokkaat alueet määritellään ja niille rakentaminen yksiselitteisesti kielletään. Jo nyt tehdään ympäristövaikutusten arviointia erilaisissa hankkeissa, mutta niissä ei aina oteta huomioon mahdollisia ympäristöhaittoja, joiden seuraukset voivat olla vakavia ja kauaskantoisia.

3. Joukkoliikennettä tulee kehittää voimakkaasti yhteistyössä Tampereen ja ympäristökuntien kanssa. Kevyen liikenteen verkostosta on luotava toimiva ja erityisesti koululaisia palveleva. Ideana olisi: omin jaloin tai pyörällä kouluun.

4. Luonnonsuojelun tila heikkenee jos Kangasala liitetään Tampereeseen. Luonnonsuojeluun liittyvät arvot liittyvät syvällisesti kotiseuturakkauteen ja kotiseudun luonnon tuntemiseen ja arvostamiseen.

tossa aloitteen joustavan seutulipun käyttöönotosta Kangasalla.

Kevyen liikenteen osuutta voidaan lisätä mm. rakentamalla uusia väyliä, mikä tietenkin aina maksaa ja on pois jostakin muusta kunnan palvelusta. Suunnitelmallisella rakentamisella voidaan kevyttä liikennettä lisätä. Kovin tiivistä rakentamista Keskusta ei kannata, koska se rajoittaa ihmisten yksityisyyttä ja mahdollisuutta ekologisiin elämäntapoihin mm. rajoittamalla mahdollisuuksia omatarveviljelyyn.

4. Keskusta vastustaa nimensä vastaisesti palvelujen ja päätöksenteon keskittämistä, jota Tampereeseen liittyminen merkitsisi. Luonnonsuojelun osalta vaikutuksia on vaikeampi arvioida. Kangasalan paikallisista luonnonsuojeluasioista päätettäisi Tampereella ja paikallinen asiantuntemus jäisi vähemmälle. Ilmeisesti jatkuva tiivistämispyrkimys huonontaisi luonnonsuojelun edellytyksiä taajamissa ja mahdollisesti parantaisi jossakin muualla. Rakentaminen maaseutukyliin saattaisi nykyisestäään vaikeutua ja rajoittaa ekologisiin elämänmuotoihin pyrkivien valinnanmahdollisuuksia.

Kangasalan Sitoutumattomat

1. Luonnonsuojelun pitää olla jokapäiväistä oikeanlaiseen arvomaailmaan perustuvaa jatkuvaa toimintaa. Luonnonsuojelulaki antaa hyvin täsmälliset määritelmät ympäristön pilaantumisesta aiheuttavalle ihmisen toiminnalle. Laki mainitsee ympäristön pilaantumisenä esimerkiksi aineen ja melun päästämisen luontoon niin, että se vähentää ympäristön soveltuvuutta yleiseen virkistyskäyttöön. Natura2000-verkosto ja Metso-ohjelma ovat tapoja toteuttaa luonnonsuojelulainvaatimuksia. Nämä hankkeet laajentavat luonnonsuojelun ajatusta täsmällisistä lainvaatimuksista enemmän arvomaailman suuntaan.

Natura2000-verkosto on Suomen osalta lähes valmis. Onko niin, että Kangasalla on vähemmän verkostoon

soveltuvia alueita kuin naapureilla? Prosenttiosuuksiin itseisarvona ei pidä takertua liiaksi. Luontoarvot eivät tunne kuntarajoja.

Metso-ohjelma perustuu vapaaehtoisuuteen. Uskomme vapaaehtoisuutta löytyvän myös kunnilta.

2. Ihminen tarvitsee tilansa siinä missä luontokin. On käytännön pakko hyväksyä, että ihmisen toiminta aina rikkoo jotakin. Talon kivijalan alla ei voi kasvaa metsää. Sijoittamalla rakentaminen sopivalla tavalla luonnon lomaan ja jättämällä myös taajamiin viheralueita huomioidimme luontoa.

Kangasalan räikeimpiä esimerkkejä kaavoituksen epäonnistumisesta on Lentolan karting-rata. On käsittämätöntä,

että moottoriurheilu sijoitetaan ulkoilureittien syleilyyn ja asutuksen välittömään läheisyyteen. Tämä epäonnistuminen on viimeinkin tunnustettava.

3. Tyhjä bussi ei ole joukkoliikennettä. Joukkoliikenteen verkoston ja linjatiheyden on palveltava käyttäjiä. On liian helppoa perustella linjojenlakkauttamista pienillä matkustajamäärillä, jos palvelua ei ole rakennettu toimivaksi. Kangasalla on tärkeitä tieyhteyksiä, joista puuttuu kevyenliikenteen väylä. Toisaalta on valmiita väyliä, joilla on hyvin vähän

käyttäjiä. Suuri merkitys on ihmisten asenteilla. Jokainen miettiköön kohdallansa jättääkö auton kotiin vai lähteekö bussilla, pyörällä tai jalan.

4. Luonnonsuojelun tulee perustua oikeanlaiseen arvo maailmaan. Jos kuntaliitos joskus tehtäisiin, ei tänne tulisi yhtään tamperelaista? Meistä vain tulisi tamperelaisia. Tämä tuskin vaikuttaa Kangasalla asuvien arvomaailmaan. Suuri kysymys on, että olisiko suurkunnanpäättäjillä sama arvo maailma.

Kristillisdemokraatit

Natura2000 -alueiden pinta-alan laajentamista nykyisestä. Metso-hanketta pidämme tärkeänä ja kannatettavana vapaaehtoisuuden vuoksi, tämä on omiaan kasvattamaan luonnonsuojelumyönteisyyttä.

2. Asukkaille tulisi antaa suurempi vaikutusmahdollisuus asuinalueiden viihtyisyyttä lisääviä ratkaisuja suunniteltaessa. Erilaisia luontokohteita tulisi olla tarjolla asutuksen välittömässä läheisyydessä. Myös lähiympäristön luonnon- ja ympäristönsuojelullisiin asioihin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Puhtaampi lähiympäristö – toimiva

1. Natura2000 -alueiden pinta-alaa tärkeämpänä pidämme alueilla toteutettavien suojelutoimien tehostamista.

Lähtökohtaisesti emme vastusta

ympäristö. Kaavoitus ja maankäyttö ovat keskeisessä asemassa kuntien kehityksen ja elinvoimaisuuden kannalta. Tämä ei tarkoita, etteikö asioita voida ratkaista luonnon- ja ympäristönsuojelulliset näkökohdat huomioon ottaen. Kaavoitusta tulee kehittää keskustajamassa että kylissä ekologisuus huomioon ottaen.

3. Kangasalan joukkoliikenne pitäisi suunnitella kokonaan uudelleen. Julkista liikennettä tulisi tukea nykyistä enemmän ja kehittää yhdessä liikennöitsijöiden kanssa uusia lipputuotteita. Joukkoliikennettä suunniteltaessa tulisi paremmin huomioida uusien asuinalueiden tarpeet (esim. Asemantien alueet). Kevyen liikenteen väyläverkostoa tulee laajentaa, Vatialantie tarvitsee ehdottomasti kevyen liikenteen väylän. Kevyen liikenteen väyläverkostoa tulee kehittää Sahalahden ja Kuhmalahden suuntaan.

4. Itsenäisenä kuntana luonnonsuojelussakin ovat ohjat omissa käsissä. Emme usko, että luonto- ja ympäristöasiat tulisivat yhtään paremmin hoidetuksi, jos Kangasala liitetäisiin Tampereeseen.

Vihreät De Gröna

1. Kangasalan suojelualueverkosto ei ole riittävä. Inventointi sopivista Metso-kohteista tehtiin vuonna 2011 ja kunnan omistamista metsistä löydettiin arvokkaita luontokohteita 39 hehtaaria. Kunnan tulisi lähteä mukaan Metso-ohjelmaan sopivilla alueilla. Natura-alueita voitaisi laajentaa, mutta samalla tulisi varmistaa, että näitä arvokkaita luontokohteita kunnioitetaan, eikä niille perusteta esimerkiksi teko-pohjavesilaitoksia.

2. Kangasalla tulisi viimeistään nyt jättää viimeiset harjunrippeet rauhaan ja arvostaa Kangasalan ominaispiirteitä. Luontoa tulee säilyttää mahdollisimman paljon uusia asuinalueita rakennettaessa sekä jättää asuinalueiden väliin metsäisiä alueita. Kangasalan keskustaa sekä maaseutua tulee kumpaakin kehittää, keskustaa tiivistää ja maaseudulla tukea kylien kehittymistä.

3. Jättää rakentamatta suuret automarketit ja keskittää kaupallisia palveluja samalle alueelle. Alueilla, joissa olisi

edellytykset joukkoliikenteelle, tulisi sitä vahvasti kehittää. Suurimmassa osassa kuntaamme ei ole riittävästi joukkoliikenteen käyttäjiä taloudellisesta näkökulmasta katsoen. Näissä paikoissa pitäisi tukea joukkoliikennettä nykyistä enemmän toimivamman joukkoliikenneverkon aikaansaamiseksi. Kevyenliikenteen väyliä voisi aina olla enemmän ja ne pitäisi rakentaa samaan aikaan autotien kanssa. Jo pientareen levittäminen lisää jalankulkijan ja pyöräilijän turvallisuutta.

4. Kuntaliitos saattaisi parantaa ”seutuliiikennettä”, mutta samaan tulokseen päästään kuntayhteistyöllä. Kuntaliitoksista ei ole ollut porkkanarahojen jälkeen toivottua hyötyä, vaan pahimmassa tapauksessa koko Kangasalasta tulisi Tampereen maaseutua. Tavase-teko-pohjavesilaitoksen kaltaiset Tampereen ajamat projektit saattaisivat mennä helposti läpi ja muutenkin pienen kunnan ja sen kylien kuunteleminen jäisi vähemmälle.

luontotyyppinä kunnan alueelta ainakin vielä löytyy. Suojelualueiden määrää tulisi ehdottomasti lisätä, vielä kun on mitä suojella. Tässä hankkeessa tulisi ottaa huomioon kotikuntamme luonnon monimuotoisuus, eli suojelukohteina tulisi olla harjuista lehtojen kautta järviin sekä metsäluonto. Natura-alueiden määrää tulisi siis lisätä sekä rinnalla osallistua Metso-ohjelmaan.

2. Kaavoituksellisesti asumisen ja luonnon sekä ympäristön yhtälöä tulisi käsitellä siten, että kuntalaiset ja ympäristö sekä luonnonarvot otettaisiin tarkasti huomioon. Uusia rakennuspaikkoja kaavoitettaessa tulisi suosia vanhojen alueiden täydennysrakentamista, kuitenkin siten että esim. puisto- ja virkistyskäyttöön kaavoitetut alueet jätettäisiin rauhaan. Kaavoituksella tulisi myös rajoittaa ranta-alueille sekä muille aroille luonnonkohteille rakentamista. Kangasalla ei kaivata Pirkkalan Pikku-Venetsian kaltaisia järvenrantakohteita.

1. Kangasalan Natura-alueiden määrä ja pinta-ala on ollut suojeluverkoston perustamisesta lähtien todella pienimuotoista, siihen nähden kuinka paljon suojeltavia/säilytettäviä

3. Kunnassa tulisi suosia joukkoliikennettä ensisijaisena kulkumuotona, kevyen liikenteen lisäksi. Nykyisellään kunnan infrastruktuuria on rakennettu varsin voimakkaasti yksityisautoilua suosivaksi. Joukkoliikenneyhteydet ovat kunnossa ainoastaan ns. nauhataajaman alueella, johtuen osaltaan yhden liikennöitsijän lähes monopolista. Joukkoliikennepalveluiden kehittämisessä kannattaisi varmasti harkita yhteistyötä Tampereen kanssa, silloin ehkä saataisiin laadukkaampaa verovaroin tuotettua liikennettä, myös hieman kirkonkylästä sivummallekin. Kevyenliikenteen väylät ovat myös tuossa nauhataajamassa kunnossa, mutta esim. Sahalahden-Kuhmalahden suuntaan kaivattaisiin kunnollista pyörätieverkostoa, kuten Valkeakosken- sekä Pälkäneen suuntiin.

4. Jos Kangasala liitettäisiin Tampereeseen – kauhuskenario - niin tuskin se olisi suojelullisesti mitenkään hyvä askel. Tampereen halut kehittää tai edes säilyttää nykyiset suojelukohteet ovat varsin olemattomat. Lienee ainoastaan nykyinen nauhataajaman alue, jolle rahaa heruu. Itsenäisessä Kangasalassa sentään luulisi asukkaiden valitsemassa kotikuntalaisessa valtuustossa olevan tahtoa oman ympäristön suojeluun ja ylläpitämiseen. Suur-Tampereen valtuustosta tuskin moista vastuullisuutta syrjäkulmien ylläpitoon löytyy.

PIRAATTIPUOLUE

1. Mielestäni vastaus tähän kysymykseen riippuu täysin siitä, paljonko Kangasalla on erityislaatuista ympäristöä, jota tulisi suojella luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen vuoksi. Muihin kuntiin on turha verrata, sillä nämä muut kunnat ovat loppuunlopuksi erilaisia maankäyttönsä ja historiansa osalta.

Ympäristön muokkaaminen monimuotoisemmaksi voisi olla Kangasalan asukkaiden kannalta mainio asia, sillä sellaiset alueet ovat virkistyskäytön kannalta yhtä tehokkaita kuin äärimmilleen trimmatut puistot, mutta vaativat huomattavasti vähemmän huoltoa.

2. Käytännössä varmaan ei mitenkään, mutta teoriassa rakennuksista voisi tehdä monikerroksisia, ja asettaa maanpinnan alle. Tällöin maanpintaa jäisi enemmän luonnon käyttöön. Ajatus on kiehtonut minua tovin, mutta luulen, ettei tällaisia rakennuksia ole tehty niissä piilevien teknisten ongelmien takia.

3. Googlella on robottiajoon liittyvä hanke, jossa ollaan ilmeisesti edistytty. Kenties tämän tekniikan avulla

voitaisiin rakentaa täysin uudenlainen joustavampi joukkoliikennejärjestelmä. Kevyen liikenteen väylät ovat monin paikoin näyttävät, joskaan en ole varma ovatko ne tarkoituksenmukaiset sillä vain niiden käyttäjät tietävät paremmin.

4. Kuntaliitoksen vaikutukset riippuvat siitä, minkälainen tuloksena muodostuva kunta on, ja suhtautuuko se tasavertaisesti koko alueellaan tapahtuvaan toimintaan. Mielestäni väkeä täytyy kohdella tasavertaisesti, asuivat he sitten Tampereen ydinkeskustassa tai vihonviimeisimmässä rutakossa kaukana yhdestäkään päällystetystä tiestä, joita Kangasalta viime kuntaliitosten jälkeen löytynee jo useampi asukasta kohden. Joskaan kaikkialla ei voida taata samanvertaisia palveluita.

-Henri Tuholan kommentti: Puolue ei tietääkseni ota kantaa ympäristöasioihin. Kaikki puolueen jäsenet näyttävät kuitenkin olevan yhtä mieltä siitä, että olemme vastuussa elinympäristömme kunnosta.

Kommentti

Perussuomalaiset eivät kahdesta pyynnöstä huolimatta vastanneet kyselyyn. Muutos 2011 -ehdokkaasta saatiin tieto liian myöhään. Kangasalan sitoutumattomat esiintyivät 2012 vaaleissa vihreiden listalla.

Runoilta museolla

Kangasalan museo muuttui runotaloksi Sylvian päivän iltana 8.8.2012 Ajatus ja toive runoiltaista syntyi Kangasala-seurassa. Idean äiti oli Virpi Tuomisto-Blomberg. Marja Kalliovalkama kehittäi ajatuksen toteutukseksi yhdessä runoryhmäläisten kanssa. Niinpä Sylvia-laulaja sai nimipäivälahjaksi illan ”Runo, jonka haluaisin sinun kuulevan” ja 33 nimipäivävierasta.

Runoilta oli avoin monipuolisesti: sai tulla oman runon kanssa, valitsemansa itselle rakkaan runon kera ja sai tulla myös yleisöksi ilman runoa. Kuulimme muun muassa Paloheimoa, Kilpeä, Tabermannia, P. Mustapäätä, Anni Korpelaa, mutta myös Marketta Häkistä, Matti Hakanpäätä, Marja Kalliovalkamaa, Mikko Kiioa, Raija Kukkos-ta, Katariina Lahtea, Antti Pyykköstä...

Heikki Mäenpää lauloi runojaksojen välissä säveltämiään runoja, muun muassa Laulun yksisiipisestä, joka tarvitsi lentääkseen toisen yksisiipisen. Illan päätteeksi lauloimme yhdessä pienen Sylvia-linnun rukouksen, jossa ylistetään Kangasalan kauneutta ja pyydetään, että aina rakastaisimme tätä maata.

Marja Rassi

”

Tässä kiehuu tee, härkä hymyilee,
suuta nuoleksii
lehmä-emännällä hiki helmeilee.
Pikku-vasa tuttisuu, killisilmä tähti-
pää,
huutaa mää ja huutaa möö.”

**Kangasala-Seuran puheenjohtaja
Markku Meurman kuuli tämän
runon lapsena serkuiltaan.**

Murrem murinat

On Ransulla serkkuja Mansessa
monta:
on Turrea, Peniä karvatonta
ja on joukko myös kelpo isäntiä
jotk’ ei leikkele meidän häntiä
Tampereen Murre nyt näin muri-
see:
”Jaa kuinka nym menee? Kuis
hurisee?
Mää olem mää, ja nääs on nääs,
jos sitä et tiä, nij jääs om pääs!”
Koiran on koirana hyvä olla,
jos haukutaan, uskotaan sovin-
nolla
Jos olis kaikilla niin kuin Tampe-
reella,
ei kaatuis ne heikotkaan tantereella
Rauha olis ja aika koittais jo uus,
antaisit toisille palkintoluus
Uskokaa nyt vanhaa hallia:
ottakaa, ihmiset, meistä mallia!
Top tykkänään! Jo loppuun älyt-
tömyys!
Pois kiire, suo meille hälyttömyys!
Tilalle haaleiden arvojen
tuokaa laki turpakarvojen!

**Antti Pyykkönen avasi ikkunan
koirien keskusteluhetkeen.**

Aamuyöllä laitumella

Aamuyöllä laitumella
torkkuu polle alla puun.
Vierellensä pieni varsa
emon tissii turvallansa
imee, tyrkkiä, puskee, muokkaa.

Keto kaunis kasveinensa
kaikkialla silmiins siintää.
Poimulehdet, leinikit,
silmäruohot, hiirenvirnat,
kakkarat ja kaunokaiset
kesäaamus kilvan hehkuu.

Kukast kukkaan perhot lentää.
Kiivaast pörrää kimalaiset.
Lennä, kanna siivet pienet
luokse uuden mesilähteen.

Usvapilves niityn yllä
keijukaiset karkeloi.
Ylös alas liihotellen,
leikkien ja liidellen
ne aikaa uutta puntaroi:
Nouse päivä, tule tuuli,
poista usva kaiken yltä.
Anna aamu kirkas kaunis.
Päivä uusi, entistä ehempi.

**”Tämä runo syntyi 7-vuotiaan
Veeran pyynnöstä v. 2007”,
Mikko Kiio kertoi.**

Lähtevien laivojen satama

Minä olen vain satama pieni
joka laivoja rakastaa
jossa aina öisin palaa
pari lyhtyä kalpeaa.
Minun luonani laivat ei viihdy,
olen pieni ja maineeton.
Pois suuria purjeita aina
meri kaunis kutsunut on.

Minä nytkin merelle katson.
Sydän itkeä melkein vois,
sillä syksyllä luotani lähti
tuo laiva ihana pois,
joka suurempi muita oli,
ja jota mä rakastin,
kun saapui se korkein keuloin
ja purjein ylpeilevin.

Sekin laiturit harmaat jätti.
Jäi veteen jäljet vain.
Minä kauan ja ikävöiden
sen valoja mereltä hain.
Tuli laivoja muita kyllä,
tuli soitossa musiikin
ja tuoksuvin hedelmälastein -
Minä niitakin rakastin.

Mutta niitten lähtöä koskaan
en itkenyt niin kuin sen,
jonka jälkiä vieläkin öisin
sydän vavisten hyväilen,
kun lyhtyni himmeinä palaa
ja mereltä tulevat
vain lokit ja tuulten leyhkät
ja laineet sieluttomat.

**Heikki Mäenpään lauluista yksi oli
tämä Oiva Paloheimon runo. Opetta-
jana toimiessaan hänen kokemuksen-
sa oli että tästä runosta – ja vain tästä
- pitivät kaikki oppilaat.**

Längelmävesi

Längelmävesi Hämeenmaan
paisteessa auringon kiiltää,
sen rannat saarineen ja salmineen
silmiin niin kauniisti siintää.
Auringon lasku vedenpintaan
monta väriä heijastaa
niin kaunis on Hämeenmaa.

Kalaisat rannat ja hopeinen selkä
niin tyyni ja lempeä on
voi julmakin olla,
kun voimansa jakaa
vesi vaahtopäinä ratsastaa,
rantaan aalto hajooaa.

Taas aamulla tyyni ja lempeä on
järvi Pirkanmaan järvistä parhain,
se maakuntajärveksi nimetty on,
järvi kotiseutumme armain.

**Matti Hakanpää esitti oman runon-
sa Längelmävesi**

Kesäilta Kangasalla

Soi sello. Ja ravintolassa
lasit kilisee. Nauretaan.
Yö peittää harjun ja heinän
sinisyyteen aineettomaan.
Me nousemme, lähdemme kah-
den
alas Roineen aaltojen luo.
Toden tottakin, Topelius:
ne suukkoja rantaan tuo.

Minun tyttöni itkee hiljaa.
Hän tietää saanut on sen,
että en ole ollut hälle,
kuten väitin, uskollinen.
Mutta Roineeni, entä sinä,
miten voit, miten uskallat,
joka poukaman hiekkaan painaa
öin huulesi suutelevat?
Soi ylhäällä sello ja viulu.
Puut hiljaa helisevät.
Ovat Roineen ja tyttöni huulet
yhä tyydyttämättömät.

**Tämän Oiva Paloheimon runon
tulkitsi Urpo Heikkilä.**

**Irja-Liisa Pyykkönen, Marja
Kalliovalkama ja Markku
Meurman museon runoillassa.**

Lapsuuden laatuja

1.
Tunnen olevani lapsi
isäni lapsi
isä ei enää hengitä
silitän isän lihaa poskea
kosketan kylmiä sormia

olenko lapsi
kaipaanko isää vai ihmistä
elämäni pituista ihmistä?

2.
Poika on kaksi metriä
pitkä, harteikas
kalan kuva peittää käsivarren
lempeä hymy minulle
äidille

poika on lapsi
äidin lapsi
vahva herkkä kala.

3.
Pieni pehmeä olento
hengittävä tuhiseva
lainaan syliini, rakastan
oman lapseni lapsen
lainaan syliini

olen isoäiti
olen äiti
voinko olla lapsi, itsekin?

**Marketta Häkkinen katseli
runoissaan ihmisen ikää toisen
iän silmin.**

Vetehisen huokaus

vesi hiljaa
painaa tyynen lammen pohjaa

katse kauan kajoaa
syljen syvälle ja ta

juuttuu sameaan nieluun
sammuva valoinen silmien ja kaiken
muun

vesi-vanhan vahtimat
ovat ajatukset ajattomat
ei sinne yllä pinnalta
vaikka alanen imee lumpeetkin ran-
nalta

hieman pohjanhenkiä kun hahmottaa
tai ummeita ääniä erottaa

piirtyy pintaan nenän varsi
tai vain taivaan kansi

kuvajaiset kaiken häivyttää
vaikka luokse kaikin voimin yrittää

ja jos kyllin kumartaa
voi syvien alle tipahtaa

uppoaa silloin pohjan alle
hukkuu unohtuvien vainioille

jossa vesi-vanhan vahtimat
ovat ajatukset ajattomat.

**Katariina Lehto on ollut kaksi ke-
sää museolla töissä. Tämä runo on
syntynyt Kangasalan luonnon innoit-
tamana.**

Uutisia melusaasteen vaivaamalta Kangasalan Asemaseudulta

Korkein hallinto-oikeus on velvoittanut Kangasalan kunnan vähentämään Lentolan FK-radan meluhaittaa. Suunnilleen kaksi vuotta sitten kirjoitin Kangasalan Luonto vuosilehteen 2010 jutun Lentolan kartingradan meluhaittoista Kangasalan asemaseudun lähiasukkaalle.

Tein vuonna 2008 syksyllä Kangasalan rakennus- ja ympäristölautakunnalle toimenpidevaatimuksen FK-radan meluhaitasta vaatien melusuojausten merkittävää parantamista ja toiminnan rajoittamista. Lautakunta ei hyväksynyt silloin vaatimuksiani ja valitin päätöksestä Vaasan hallinto-oikeuteen, joka jalkautui joulun alla 2010 Kangasalle tutustumaan paikan päällä asiaan. Tammikuussa 2011 tuli Vaasasta päätös, jonka mukaan FK-radan toiminnasta aiheutuva meluhaitta poikkeaa oleellisesti ennalta arvioidusta ja luvan myöntäneen viranomaisen on tästä syystä muutettava radan ympäristölupaa.

Olin tietysti tyytyväinen Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen, mutta piina jatkui, koska FK-ratayhdistys valitti päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ihmettelin valituksen perusteita, mutta olin luottavainen KHO:n päätöksen suhteen, koska jo Vaasan hallinto-oikeus oli tehnyt todella perusteellista työtä ottaen huomioon mm. Kangasalan kunnan ympäristöterveysvalvonnan johtajan vaatimuksen, jossa hän lääkärintodistuksiin, ympäristöterveysvalvonnan omiin havaintoihin sekä

lukuisiin valituksiin vedoten vaati FK-ratatoiminnan rajoittamista.

Valituksen käsittely Korkeimmassa hallinto-oikeudessa kesti lausuntokierroksineen noin 1,5 vuotta ja vihdoin heinäkuun alussa tänä vuonna tuli päätös, jossa ratayhdistyksen, nykyiseltä nimeltään Pirkanmaan Karting ry., valitus hylättiin ja Vaasan hallinto-oikeuden päätös tuli lainvoimaiseksi.

Me meluhaitasta kärsivät lähiasukkaat saimme siis uuden ilonaiheen, vaikka pitkältä tuntunut ja käytännössä taas kaksi kesää pilannut FK-ratamelun jatkuminen entisenlaisena tietenkin laististi iloa. No nyt kuitenkin alkaisi tapahtua ja pian meluhaitta alkaisi vähentyä, niin täällä uskottiin. Asiahan tuli Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen mukaisesti ottaa viipymättä käsittelyyn.

Selvittelimme kunnan ympäristötoimesta ympäristöluvan muutosprosessin jatkoa. Luvan käsittely menee ympäristötoimen arvion mukaan siten, että toiminnanharjoittajalta pyydetään lausunto ja ilmeisesti siihen haitankärsijöiden vastine ja taas siihen vastavastine. Tähän kuluu aikaa n. puoli vuotta. Vasta sitten tehdään Rakennus- ja ympäristölautakunnassa muutokset lupaehtoihin. Ja uusi, muutettu lupa on kuulemma valituskelpoinen ja kokeemuksesta tiedän, että jos silloin mennään taas Korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti, niin prosessi kestää taas sen lähes 4 vuotta.

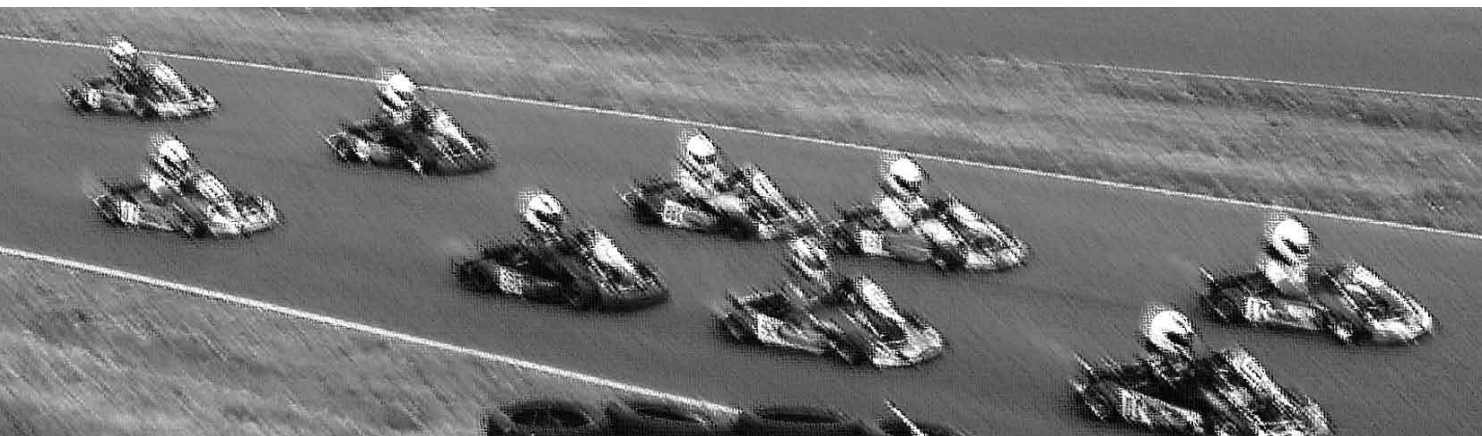
Jos asia menee tosiaan näin, niin kylä tulee väkisin mieleen, että jotain mä-

tää on järjestelmässä. Oikeudenmukaisinta olisi, että uusi lupa tulee voimaan heti, mutta se voisi olla silti valituskelpoinen. Nythän on jo KHO:n päätös, että lupaa on muutettava ja meluhaitta vähennettävä.

Lisää asutusta meluvyöhykkeelle

Kunnalla on menossa asemakaavan teko ja muuttaminen Aseman alueella, kaava 656. Ajatuksena on rakentaa tieyhteys Luottamusmiehentieltä Asemankaari-nimisenä tienä junaradan alikululle Halimajärven suuntaan. Tämä uusi tie rahoitettaisiin osittain kaavoittamalla Asemankaaresta risteävän Pohjantähdentien varrelle n. 10 omakotitonttia, jotka kunta myisi tuleville rakentajille.

Nämä uudet rakennuspaikat tulisivat lähemmäksi FK-rataa kuin nyt meluhaitasta jo vakavasti kärsivät alueet eli Otavankaaren ja Pakkaskaaren katujen asunnot. Kaavaselostuksessa mainitaan: Kaava-alueen meluselvityksen mukaan rakennettavat uudet alueet sijaitsevat pääosin alueella, jonka melutaso vaihtelee päivällä Asemakaaren puolella 50-55-dB ja Asemapellontiellä 55-65 dB. Asumiseen käytettävillä alueilla ohjeellinen melutaso on enintään 55 dB. FK-radan ajotoiminnasta tuleva melu on jo rakennetulla omakotialueella mm. Otavankaaressa ja Pakkaskaaressa todettu ajoittain häiritseväksi. Kaavassa tulee esittää, kuinka melun torjunta alueella toteutetaan.

Eli siis melua tulee yrittää torjua uudella asuntoalueella, joka on n. 20 metriä FK-rataa alempana! Kai lähtökohdan tulee olla se, että melua torjutaan siellä, missä se syntyy ja syntyvää melua tulee pienentää. En edes osaa keksiä, miten melua voisi järkevästi alueella torjua, tekemällä asuntoalueelle kymmeniä metrejä korkean meluaidanko? Kun kaavaehdotuksesta oli annettu lausunnot ja mielipiteet, tuli ehdotukseen vielä maininta: Vaikka kartingmelu ei selvityksen mukaan estä uusien tonttien sijoittamista alueelle, niiden ulko-oleskelutilat suunnataan pois kartingradalta.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mahdollisten uusien rakennuspaikkojen talot sijoitetaan siten, että oleskelupihat tulevat FK-radan meluhaitan vuoksi rakennusten pohjoispuolelle. Ei siis sinne päin, mihin jokainen rakentaja haluaisi eli etelään tai länteen. On se vaan melkoinen tekijä kunnassa tuo FK-rata, kun asemakaavatkin suunnitellaan sen mukaan. Voi vain aavistella, mitä vaikutuksia kartingradalla on tulevan Lamminrahkan alueen kaavoitukseen. Kielletäänkö siellä ikkuna ja parvekkeet eteläpuolelle FK-radan vuoksi?

FK-radalle luvattomasti rakennetun n. 300 m² huoltorakennuksen suunnittelutarveratkaisusta tehty valitus on käsittelyssä Korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Kangasalan kunnan entisen rakennustarkastajan vuonna 2010 poliisille tekemä tutkintapyyntö luvattomasta rakentamisesta on syytäjällä syyteharkinnassa. Poliisin esitutkinta asiassa kesti tietäakseni noin 1,5 vuotta. Saapa nähdä, todetaanko asian kohta olevan vanhentunut? Ainakin Kangasalan kunnan erityisessä suojeluksessa rata tuntuu olevan, niin paljon luvatonta toimintaa, jälkeenpäin haettuja lupia ja mm. radan vuokrasopimusta vastaan tehtyjä rikkomuksia FK-radan historiassa on ollut tähän asti.

Lokakuun lopussa on kunnallisvaalit. Silloin valitsemme taas päättäjät kunnanvaltuustoon. Valtuusto, kunnanhallitus ja lautakunnat ovat niitä elimiä, joissa tehdään asumisen ja elämisen laadun kannalta kuntalaisille merkittävimmät päätökset. Muistaakamme kaikki, että helpoiten voimme vaikuttaa lähiseutumme asioihin äänestämällä kunnallisvaaleissa.

Mikko Jyrinki

Säteilyn meressä

Maailmankaikkeutemme on täynnä luonnollista sähkömagneettista säteilyä. Elämä kehittyi alttiina hyvin matalaenergisille aalloille, hyvin korkeaenergiselle gammasäteilylle ja kaikelle siltä väliltä.

Mikroaaltosäteilyn määrä aurinkokunnassamme pysyi ennallaan halki aikakausien, kunnes 1900-luvun alussa ryhdyimme käyttämään pitkiä radioaaltoja, 1940-luvulla lyhyitä ja sittemmin mikroaaltoja ensin tutkissa, mikrouuneissa ja viimein puhelimissa.

Nykyisessä sähköistyneessä maailmassa me, ja kaikki planeettamme eliöt, uimme säteilyn meressä, jollaista historiassamme ei ole koskaan ennen koettu. Jopa alkuräjähdyksen – tai maailman luomisen, kuinka nyt kukakin uskoo – jäljiltä maailman halki yhä sinkoilevat mikroaallot ovat miljardeja kertoja harvinaisempia kuin Telluksen matkapuhelinten ja muiden langattomien laitteiden aiheuttamat.

Nykyinen, maailmanlaajuisessa käytössä oleva suositus, joka on 30 vuoden takaa Yhdysvalloista, määrittelee

maksimiarvon teknologista alkuperää olevalle radiotaajuiselle säteilylle, sallii yli biljoonakertaisen altistuksen verrattuna luonnolliseen säteilytasoon.

Useimpien tutkijoiden, käyttäjien, saati sitten matkapuhelinbisneksen pyörittäjien mielestä on totaalisen mahdoton ajatus että radiotaajuisella säteilyllä olisi mitään vaikutusta ihmisen elimistöön, eläimistä ja ympäristöstä puhumattakaan. Lukuisat tutkimukset ja tieto maailmalta paljastavat kuitenkin, kuinka radiotaajuinen säteily läpäisee veri-aivoesteen päästäten samalla monia myrkyjä aivoihin ja vaikuttaa muutenkin aivojen sekä mm. miesten siittiöiden toimintaan, aiheuttaa hermostovaurioita ja kuulokokemuksia, hajottaa DNA:ta, synnyttää vapaita radikaaleja elimistöömme jne... lista on pitkä, sangen kammottava.

Suurimmassa vaarassa ovat lapset. Heidän elimistönsä ja etenkin kasvavat aivonsa ovat herkempiä säteilyn vaikutuksille ja he myös altistuvat sille huolestuttavan paljon paitsi kotona, myös kouluissa ja kirjastoissa... jopa päiväkodeissa.

Säteilyn haitat näkyvät myös luonnossa. Maailmalla on meneillään tutkimuksia joissa on todettu langattomien lähiverkkojen mm. vahingoittavan puiden kasvua ja kuorta, WLAN-verkon voivan estää maissintähkien kasvun jne.

Kangasallekin rakennetaan kiihtyvää tahtia hurjaa säteilyverkostoa ja käytämme iloisesti jos jonkinlaista langatonta laitetta mastoiineen.

Olisiko nyt kuitenkin aika pysähtyä ja keskustella perinpohjin teknologista alkuperää olevan radiotaajuisen säteilyn mittavista haittavaikutuksista? Niitä nimittäin todellakin on.

Satu Kauramäki

Lähteet/lainaukset/lisätietoa:

-Kirja: Devra Davis - Pätki! (Green Spot)

- internet, lukuisat lehti- ja uutisartikkelit, videot

“Maailma ei ole vaarallinen niiden vuoksi, jotka aiheuttavat vahinkoa, vaan niiden jotka katsovat sivusta tekevä mättä mitään.”

-Albert Einstein-

POHTIOLAMPI Kangasala

Vapaa-aikaan ja yksityistilaisuuksiin.

<http://www.saaksisaatio.fi/saaksikeskus/>
e-mail jouko.alhainen@pp.inet.fi
p 040 528 3030

Heikin Leipä

Pienen pienen kotileipom-
mon sympaattinen puoti.

Paljon hyvää: pullaa,
leipää, vatruscoita, luomu-
jauhoja...

Ruisleivän salaisuus: oman
tilan luomujauhot ja Suo-
men vanhin taikinajauuri.

Avoimna lauantaisin 12-14.
Saarikyläntie 888,
36570 Kaivanto

KALEVALA®
jewelry

KELLOSEPÄNLIIKE

KORPOLA

Liisantie 2
36200 KANGASALA
03-377 1172
050 434 3483

Palvelemme vuoden
jokaisena päivänä
torin laidalla.

ma-pe 9-20
la 9-16
su 10-15

KANGASALAN APTEEKKI

Surun kohdatessa

**HAUTAUSTOIMISTO
MURTONIEMI**

Ellintie 2, 36200 Kangasala

puh. 03-3773 200

Kangasalan Sanomat

*Kauuniin kotiseutumme
kirjat, kartat ja kortit
myynnissä hyvän palvelun
Kangasalan Kirjakaupassa!*

Kangasalan Kirjakauppa

www.kangasalankirjakauppa.fi

AD ASTRA KONSERTTOI

Kusti Vuorinen - hanuri, sormipiano
Tanja Vuorinen - kantele
Konsta Eskelinen - viulu

19.11. Sahalahden kirjasto,
20.11. Kangasalan pääkirjasto,
29.11. Vatjalan kirjasto ja
12.12. Kuhmalahden Pohjan kirjasto klo 18.00.

Vapaa pääsy - tervetuloa!

Kangasalan sosialidemokraattien mielestä

- Kesäpäivän pitäjän täytyy arvostaa ympäristöään
- Ympäristöasiat pitää huomioida kaikessa päätöksenteossa.
- Tulevalla valtuustokaudella ei uusia soranottoalueita avata.
- Jäljellä olevat harjumme jätetään soranotolta rauhaan.

**Demariehdokkaat
Kangasalla
Nrot 57 - 108**

**Kunta kuntalaisille
- ei voitontavoittelulle**

- Viihtyisä, ekologinen ympäristö kuuluu kaikille
- Lähirooka Kangasalan kuntapalvelujen ruokalistoilta
- Laadukas rakentaminen ja toimiva joukkoliikenne
- Ei Tavase-hankkeelle

178 Pertti Salo
laatoittaja, Kangasala

vosemmisto
RIKKAUTTA JOLLA ON ARVOA

Musi Punahilkka

Olipa kerran pieni tyttö nimeltään Punahilkka. Häntä kutsuttiin Punahilkaksi, koska hän oli niin pieni ja niin kiltti, siksi häntä kutsuttiin Punahilkaksi. Punahilkan paras ystävä oli pieni pässi, jota kutsuttiin Pikkupässiksi, koska se oli niin pieni ja pässi, siksi sitä kutsuttiin Pikkupässiksi. He asuivat kauniissa Niemessä, suuren Järven rannalla, laajan Hiekkarannan äärellä, ison Harjun kupeessa.

Niemen auringon paahteisilla kotoniiuilla ja -kedoilla he kulkivat ja poimivat päivänkakkaroita, sateella seurasivat pienten vesipisaroiden leikkiä puiden lehdillä. Järven kirkkaassa vedessä he sukeltelivat kilpaa kalojen kanssa, paitsi Pikkupässi, joka ei oikein vedestä välittänyt, soutelivat pienellä venheellään ja narrasivat pikkuahvenia onkeensa. Talven kirkkailla jäällä he luistelivat saarien lomassa tai hiihtelivät Järven lumella, paitsi Pikkupässi, jolla ei vielä ollut suksia.

Hiekkaranta oli heidän mieluinen retkikohteensa. Sinne he lähtivät mukanaan eväskori, jossa oli kananmunapölylysteisiä ruisleipäsiä ja maitoa ruskeassa pullossa. Hiekkarannassa he loikoilivat lämpimällä hiekalla ja katselivat valkeiden poutapilvien kisaailua sinisellä taivaalla, rakentelivat hiekkalinnoja ja kahlailivat kirkkaassa, matalassa vedessä.

Harjun etelärinteillä saattoi tuntea lämmön ja mäntyjen tuoksun ja suppojen syvyyksissä kokea vilvoittavan tuulenhenkäyksen kesäkuumallakin. Harjun laelta he katselivat kotoniemien yli Järven hopeavyötä ja sen monia saaria. Talvinen Harju tarjosi hurjat mäet, alas kotovainiolle tai syvälle suppaan ja kappaleen matkaa vastamäkeenkin. Kun Harjun laella myrsky mylvi ja tuuli tuiversi, saattoi supan pohjalla kuulla kuinka lumi putosi oksalta.

Punahilkka ja Pikkupässi olivat onnellisia. Heillä oli kaikki se, mitä luonnolla oli heille annettavanaan. Yksi toive heillä kuitenkin oli. He olisivat niin kovin mielellään rakentaneet Hiekkarantaan oman pienen saunan. Mikä olisi ollutkaan sen mukavampaa kuin lauantai-illan saunan pikku savu pikku savupiipusta. Kuinka ihanaa olisi ollut pulahtaa Järven vilvoittavaan veteen kovien pikkulöylyjen jälkeen tai vaikkapa paistaa lettusia pikku liedellä ilta-auringon laskiessa Järven taakse.

Sellainen haave heillä oli. Ja koska Punahilkka oli kiltti pikku tyttö, ei hän ryhtynyt puuhaan luvatta ja omin päin. Yhdessä Punahilkka ja Pikkupässi lähtivät pyytämään saunalleen lupaa Haltijalta. Haltija hallitsi kaikkia metsiä, järviä, maita ja mantuja. Haltija määräsi missä saa asua ja missä viljellä, missä saa uida ja missä vaellella, missä saa kaivaa ja missä täyttää, siksi häntä kutsuttiin Haltijaksi. Haltija kuunteli kärsivällisesti, kun Punahilkka kertoi haaveitaan. Pikkupässi nyökytteli päätään vakuuttaen, että he molemmat olivat hankkeen takana. Sitten Haltija puhui:

– Voi lapsi kulta, Haltija sanoi ja lisäsi, kun huomasi Pikkupässin nyökyttelevän:

– Ja pässi. Te ette tiedä mitä pyydätte.

Ettehän te voi ottaa koko Hiekkarantaa itsellenne, Hiekkaranta kuuluu kaikille meille. Kaikkien on saatava retkeillä sen rannoilla, maata sen valkealla hiekalla, uida ja kahlata

sen kirkkaassa vedessä. Se on meille kaikille tärkeä ja valtakunnallisesti arvokas maisema- ja peltoalue, kulttuuriympäristö, kauneinta mitä meillä on. Ei sinne saa rakentaa pienintäkään taloa. Kyllähän te pikkuiset sen ymmärrätte.

Kyllä Punahilkka ymmärsi ja vähän häntä hävettikin, kun oli niin itsekkäästi haaveisiinsa suhtautunut. Pikkupässikin painoi päänsä ja nyökytti, minäkin ymmärrän. Haltija ei ollut vihainen eikä ilkeä. Hän oli vain tarkka ja tasapuolinen. Niinpä hän sanoi:

– Minä osoitan teille kauniin rannan soman pienen lahden pohjukasta, joka on tuulilta suojassa ja josta voi ihailla laskevan auringon kiloa. Hän heilautti taikasauvaansa ja kas: tuossa silmänräpäyksessä Punahilkka ja Pikkupässi olivat oman pikku saunansa kuistilla, pikku piipusta nousi pikku savu ja pikku liedellä paistuiivat pikku lettuset. Ja niin Punahilkka ja Pikkupässi elivät onnellisina elämänsä loppuun asti.

Sen pituinen se.

Mutta vain sadut loppuvat näin. Punahilkalle ja Pikkupässille tapahtui paljon muutakin. Eräänä aurinkoisena päivänä Punahilkka ja Pikkupässi lähtivät Hiekkarannalle retkelle. Punahilkka kaivoi vesirajaan pienen altaan, yhdisti sen sitten kapealla kanavalla Järveen. Laineet löivät kanaavaan, hajottivat kanavan ja ajoivat lammen täyteen hiekkaa. Kohta ei Punahilkan kaivauksista ollut näkyvissä kuin pieni kuoppa, joka sekin vähä vähältä täyttyi.

Levittäessään retkiliinaa hiekalle ystävykset kuuluivat Niemeltä tassutusta ja kolinaa. Joku oli tulossa. Se oli iso susi. Sitä kutsuttiin Isopahasudeksi, koska se oli niin iso ja niin paha ja susi, siksi siis sitä kutsuttiin Isopahasudeksi. Sillä oli kainalossaan kirkkaanvärisiä keppejä ja kolmijalkainen teline, ja se kantoi mukanaan suurta mustaa kiiltävin heloin koristeltua laatikkoa.

– Väistyhän kakara, se sanoi Punahilkalle hiukan ärrää sortaen ja lisäsi: – Ja pässi kans. Mulla on tässä vähän hommia.

– Mitä sinä..., Punahilkka yritti kysellä, mutta Isopahasusi ärjäisi kiukkuisesti:

– Älä kysele turhia. Minä rakennan sun Hiekkarannalles pumppaamon, Isopahasusi sanoi ja löi yhden punaisen kepin rannan tuntumaan, harppasi sitten sata harppausta rannan suuntaisesti, iski sinisen kepin maahan ja loikkasi sata loikkaa rannasta pois päin ja iski keltaisen kepin maahan ja hyppäsi sata hyppyä takaisin rannan suuntaisesti ja pystytti vihreän kepin ja palasi sitten takaisin punaisen kepin luo.

– Tuo on nyt mun maatani. Tuon tänne telaketjuvauskaivurin ja raivaan ja kaadan kaikki puut ja pensaat ja kaivan kaikki maat pois ja täytän kaiken sepelillä ja soralla ja hiekalla, jonka tuon tuolta sun Harjustas. Sitten levitän päälle mustan asfaltin. Ja tuohon keskelle rantaa rakennan suuren pumppaamon. Kaivan sen syvälle maan alle ja rakennan päälle korkeamman ja pidemmän talon kuin sun kotitalos konsanaan.

Sitten kaivan tuonne sun Järvees näin syvän ojan. Isopahasusi hyppäsi korkealle ilmaan ja osoitti kuinka syvän ojan

se kaivaisi. Pikkupässi kallisti päätään ja mietti, että onpa se syvä oja. Ja Isopahasusi jatkoi:

– Ojaan lasken näin suuret putket.

Isopahasusi levitti kätensä ja näytti kuinka suuret putket se ojaan laskisi. Sinne putkeen mahtuisi vaikka ihminen, niin suuren putken Isopahasusi ojaan laskisi.

– Ja jotta voisin kaikki nämä hommat tehdä, Isopahasusi jatkoi: – Minä teen tänne näin leveän tien.

Isopahasusi otti kymmenen suurta loikkaa ja näytti kuinka leveän tien se tekisi.

– Kaikki kivet ja kannot raivaan tieltä ja tuon paljon soraa ja hiekkaa tien pinnaksi ja leveät ojat teen, se kuola valuen ärjyi.

Punahilkalla ihan polvet tuisivat kun hän kuunteli Isopahasuden puhetta.

– Mutta eihän tänne saa mitään rakentaa, tähän on valtakunnallisesti arvokas maisema- ja peltoalue. Haltija on minulle sanonut niin. Hiekkarannan kauneus kuuluu kaikille.

Ja Pikkupässi nyökkäsi ja varmisti asian. Näin oli Haltija sanonut.

– Minuahan eivät haltijat määräile, minä teen kuten haluan ja Haltija tekee kuten minä määrään, ärähti Isopahasusi hieman ärrää sortaen, avasi mustan laatikon ja otti sieltä eräänlaisen vempaimen, jolla se kolmijalkaisen telineen päältä mittaili ja tutkaili milloin minkin kepin suuntaan.

– Mitä sinä sitten pumppeat, kysyi Punahilkka arasti.

– Minä pumppaan vettä, mitäs muuta. Minä pumppaan tuolta sun Järvestäs vettä. Minä kaivan suuret putket sun Harjuus ja ruiskutan sinne vettä. Seitsemän kymmentä miljoonaa litraa vettä. Päivässä. Joka päivä. Ympäri vuoden. Sata vuotta.

Hui, kuinka Punahilkka pelästyi! Niin suurista luvuista hän ei ollut koskaan aiemmin kuullut puhuttavankaan. Pikkupässikin oli ymmällään ja katseli kysyvästi Punahilkkaa, joka soperteli:

– Mutta miksi ihmeessä...

– Sitten minä, Isopahasusi jatkoi kuola roiskuen suusta:

– Imen sieltä Harjusta kuusi kymmentä miljoonaa litraa vettä. Päivässä, joka päivä, ympäri vuoden, niin kauan kuin elän. Rakennan pitkät putket etelään ja pitkät putket pohjoiseen ja myyn sen veden kaikille. Kaikkien on ostettava sitä vettä.

Muuta vettä ei sitten ole olemassakaan. Ja Isopahasusi nauroi makeasti hyvälle liikeidealleen.

Punahilkkaa itketti Harjun kohtalo: – Jos sinne ruiskutetaan paljon vettä, eikös se siitä kärsi, pohjavesi pilaantuu, talvella vaikkapa puut jäätyvät.

– No mustikat ja kanervat kuolevat, mutta heinää tullee lisää ja paljon. Eikä ole enää mitään pohjavettä, on vain mun vettä. Talvella puut kuolevat, mutta onhan Harjussa puita, älä nyt yhden puun takia pillitä, Isopahasusi tiuskaisi. Sitä ärsytti Punahilkkan kysymykset ja se ajoi ystävykset pois häiritsemästä hommiaan. Punahilkkaa ensin pelotti, sitten suretti, sitten harmitti ja lopuksi oikein suututti nuo Isopahasuden hommat.

– Mennään Päkänpoika, hän sanoi. Punahilkka kutsui Pikkupässiä Päkänpojaksi aina kun oli vihaisen tarmokkaalla päällä. Tuon nimityksen kuullessaan Pikkupässi tiesi, että nyt mennään eikä meinata, Punahilkka on ärhäkkäällä päällä.

He marssivat suoraa päätä Haltijan puheille. Punahilkka kertoi kaiken Isopahasuden hommista, putkista, pumpppaamosta, ruiskutuksesta ja imemisestä ja vedenmyynnistä ja

tien rakentamisesta niin, että oli hengästyä ja Pikkupässi nyökytteli niin, että sen niskat nikahtelivat. Mutta Haltija oli vaiti.

Hän ei sanonut sanaakaan, ei tehnyt elettäkään, tuskin kuuli mitä Punahilkka sanoi. Isopahasusi oli lumonnut Haltijan! Se oli sitonut Haltijan kädet näkymättömällä köydellä, tukkinut tämän korvat näkymättömällä tulpalla, sulkenut tämän suun näkymättömällä pyykkipojalla ja sitonut tämän silmät näkymättömällä siteellä. Haltijan taikasauvankin se oli muuttanut lahoksi kepin karahkaksi, josta lohkesi aina pala kun Haltija sitä yritti heiluttaa. Haltijasta ei siis ollut apua.

– Lähdetään Pässinpoika, Punahilkka sanoi, hän kutsui Pikkupässiä Pässinpojaksi aina kun oli oikein vihaisen tarmokkaalla päällä.

– Nyt on ryhdyttävä itse ”hommiin”, hän sanoi ja Pikkupässi nyökäytti päätään.

– Aluksi selvitämme tämän ”homman” niin, että pässikin sen ymmärtää. Ja Punahilkka aloitti. Ensin hän piirsi maahan numeron 7 ja sen perään 0. Sitten hän mietti ja piirsi kolme 000 ja mietti ja vielä kolme 000 ja asetti sitten tuohisen marjivasunsa numeroiden perään.

– Siinä on seitsemänkymmentämiljoonaa litraa, vasu on se litra, hän sanoi, ja pässikin ymmärsi.

– Tuon verran vettä Isopahasusi siis ruiskuttaisi Harjuun 3,5 hehtaarin alalle, niinhän se sanoi. Punahilkka piirsi jakokulmaan 3,5 ja sai tulokseksi 20 000 000 litraa yhdelle hehtaarille. Yhdelle hehtaarille oli tuttu sanapari. Punahilkka oli monet kerrat isoisän kanssa laskenut ruista yhdeltä hehtaarilta ja kauraa yhdeltä hehtaarilta.

Punahilkka asetti maahan kiven ja otti kaksi askelta eteenpäin, asetti toisen kiven ja laski taas kaksi askelta sivullepäin, laski kolmannen kiven ja otti vielä kaksi askelta takaisinpäin ja asetti neljännen kiven.

– Siinä on yksi neliometri, hän sanoi ja pässikin ymmärsi.

Punahilkka jakoi lisää. Hän jakoi 20 000 000 ensin kymmenellä ja sitten vielä tuhannella ja sai tulokseksi 2 000. Siis 2 000 litraa neliometrille! 2 metriä korkea kasa vettä! Sen pässikin ymmärsi.

– Kun tähän nostetaan isoisän naftasäiliö pystyyn, se on juuri 2 metriä pitkä, voidaan nähdä kuinka paljon vettä Isopahasusi aikoo Harjuun ruiskuttaa, Punahilkka opetti Pikkupässille ja jatkoi: – Jos se ilkeä susi imee ja myy 60 miljoonaa litraa vettä, jää Harjuun jäljelle vielä 10 miljoonaa litraa vettä.

Punahilkka mietti tovin, laski taas uuden jakolaskun ja ilmoitti:

– Vettä jää neliometrille 285 millimetriä korkea kasa. Näin korkea kasa. Punahilkka taittoi risusta parin kolmen pienen vaaksan mittaisen pätjän ja asetti sen neliönsä keskelle.

– Muistatko Pikkupässi, kun muutama vuosi sitten oli oikein sateinen kesä? Pikkupässi nyökytti päätään. Kyllähän se kesä oli helppo muistaa. Kaikki oli märkää, jalat upposivat pellolle, ojat tulvivat ja kuljettivat mutaa Järveen niin, että vesi oli ruskeata pitkälle selälle saakka. Punahilkka jatkoi: – Silloin kerrottiin, että heinäkuussa jossain oli satanut peräti 300 millimetriä. Se tekee 10 millimetriä päivässä.

Punahilkka asettui mahalleen maahan, pani kaksi sormeaan päällekkäin ja näytti Pikkupässille kuinka suuri on 10 millimetriä korkea kasa vettä. Pikkupässi ymmärsi ja Punahilkka ihmetteli:

– Kuinka veteläksi maat ja mannut menevät, jos vettä valutetaan 285 millimetriä päivässä, kaikkihan oli vetelää jo silloin, kun vettä satoi vain 10 millimetriä päivässä? Kyllä siinä Harju valuu mutana Järveen! No, sitä Pikkupässi ei oikein ymmärtänyt, että Harju valuu.

– Nyt, Päkäpässinpoika mennään. Punahilkka kutsui Pikkupässiä Päkäpässinpojaksi aina kun hän oli todella päättäväisen vihaisen tarmokas ja silloin Pikkupässi ei aikaillut, vaan juoksi jo edeltä minne sitten he menivätkin.

Nyt he menivät kylille. Punahilkka kertoi kaikille metsän eläimille, mitä Isopahasusi hommaili, kertoi putkista, pumppaamosta, ruiskutuksesta, pohjavedestä, imemisestä ja myynnistä ja veden valtavasta määrästä ja että kohta koko Harju valuu Järveen. Vielä hän kertoi Haltijasta, mutta kukaan ei uskonut häntä. Ei asia kylän väkeä juuri kiinnostanut. Mitä lie puheita. Ei me ymmärretä. Eikä se kumminkaan pumppaa. Ei ainakaan vielä huomenna, ei ainakaan tässä meidän kohdalla, sanoivat vain ja painuivat koloihinsa.

Päivä oli ollut rasittava. Niin paljon oli Punahilkka kuullut, valittanut, tutkinut, opastanut, kertonut ja kulkenut, ja kuitenkin hänestä tuntui kuin olisi aivan yksin. Tai ei sentään aivan yksin. Olihan hänellä Pikkupässi, joka painoi päänsä Punahilkkan syyliin, ja niin molemmat nukahtivat.

Punahilkkan uni oli kuitenkin rauhatonta. Hän kieriskeli kuumissaan vuoteessaan ja näki merkillisiä unia. Isopahasusi kahlas Järvestä niin että vesi roiskui korkealle, raapaisi tassuillaan syvän ojan rantaan ja täytti sen suurilla putkilla, rakensi risuista korkean talon ja työnsi sen täyteen paloruisukuja ja ruiskutti isolla ruiskulla Harjuun niin paljon vettä, että koko Harju murtui kuin hiekkakanava ja valui Järveen ja Isopahasusi nauroi koko ajan ja sen kuola valui ja ...

Punahilkka oli peloissaan ja heräsi hiestä märkänä. Kuu kumotti huoneen ikkunasta sisään ja valaisi huoneen ja Järven ja koko maiseman. Hän nousi ja kurkisti varovaisesti ikkunasta.

Harjun ääriviivat näkyivät selvästi ja Hiekkaranta hohti puhtaana kuun valossa. Kaikki olikin ollut pahaa unta!

Hän istuutui sängyn laidalle ja kuuli outoa ääntä. Se oli kuin metsästystorven kaukainen ääni. Kyllä, se oli metsästystorven ääni. Ääni läheni ja kohta Punahilkka näki kuun valossa Metsänvartijan ratsastavan hopeisessa haarniskassaan kultaisella leijonalla, punainen viitta hulmuten. Aina kun kultaisen leijonan tassut koskettivat maata lensi ilmaan yhdeksän hopeista ruusuketta niin, että heistä jäi hopeanhoitoon kipinöivä vana.

Metsänvartijan hopeinen miekka iski tulta ja sinkosi pitkiä salamoita aina kun Metsänvartija sitä heilautti. Kun miekan säde osui Isopahasuteen, se jähmettyi ensin tulipatsaaksi ja muuttui sitten savupatsaaksi ja sitten se hävisi. Ei ollut enää Isoa ei Pahaa eikä Sutta. Sitten... Sitten Punahilkka taas heräsi. Koko juttu olikin unta! Ei ole mitään Metsänvartijaa eikä kultaista leijonaa. Kultainen aurinko sen sijaan oli. Punahilkka ja Pikkupässi istuutuivat nousevan auringon lämmittämille keittiöportaille. Punahilkka painoi Pikkupässin pään syyliinsä ja yhdessä he olivat taas valmiita aloittamaan uuden uutтерan päivän.

– Ensin näin unen, joka oli onneksi vain unta ja sitten näin toisen unen, joka kuitenkin oli vain unta, Punahilkka selitti Pikkupässille, ja Pikkupässi ymmärsi.

Sen pituinen se.

Jussi Suomala

LUONTO KUTSUU

LIITY SUOMEN LUONNONSUOJELULIITON JÄSENEKSI!

Tule mukaan auttamaan saimaannorppia, ikimetsiä ja vesistöjä! Luonnonsuojeluliitto tekee työtä suomalaisen luonnon hyväksi sinunkin kotipaikkakunnallasi.

Jäsenenä pääset yli vuoden mittaiselle luontoretkelle ja saat tuoreimmat luonto- ja ympäristöuutiset kuusi kertaa vuodessa kotiin jäsenlehden mukana.

LUONNONSUOJELIJAN PALVELUKORTTI

- HALUAN LIITTYÄ LUONNONSUOJELULIITON**
- jäseneksi.** Jäsenmaksu on 32 €/vuosi. Jäsenetuna saan Luonnonsuojelija-lehden.
 - perhejäseneksi.** Jäsenmaksu on 10 €/vuosi. Perhejäseneksi voivat liittyä varsinaisen jäsenen kanssa samassa taloudessa asuvat henkilöt. Talouteen lähetetään vain yksi jäsenlehti.
 - opiskelijajäseneksi.** Jäsenmaksu on 23 €/vuosi. Liityn sekä Luonnonsuojeluliiton että Luonto-Liiton jäseneksi. Jäsenlehtenä saan Luonnonsuojelija-lehden ja Nuorten Luonto -lehden sekä järjestöjen jäsenedut. Opiskelijajäsenen on oltava päätoiminen opiskelija ja ilmoitettava liittymisen yhteydessä oppilaitoksensa nimi ja paikkakunta.
- TILAA SUOMEN LUONTO -LEHDEN (HINNAT 31.12.2012 ASTI)**
- Kestotilauksena (jäsenille ja YkkösBonus-Norppakorttilaisille 57 €, muille 64,50 €)
 - Määräaikaistilauksena (jäsenille ja YkkösBonus-Norppakorttilaisille 64,50 €, muille 73 €)

YHTEYSTIETONI (Vanha osoite osoitteenmuutosta tehtäessä.)

Nimi _____
Jakeluosoite _____
Postinumero _____ Postitoimipaikka _____
Jäsennumero (jäsenkortista) _____
Puhelin _____
Sähköpostiosoite _____
YkkösBonus-Norppa-kortin numero (jos on) _____
Oppilaitoksen nimi ja paikkakunta (vain opiskelijajäsenet) _____

UUSI OSOITE (jos teet osoitteenmuutoksen)

Nimi _____
Jakeluosoite _____
Postinumero _____ Postitoimipaikka _____
Jäsennumero (jäsenkortista) _____

Mikäli paikkakunta vaihtuu:

- haluan en halua vaihtaa yhdistystä.

Vastaanottaja
maksaa
postimaksun

SUOMEN

LUONNONSUOJELULIITTO

Tunnus 5009174

00003 VASTAUSLÄHETYS

Suomen luonnonsuojeluliiton rekistereiden osoitetietoja voidaan käyttää SLL:n omiin tilaus- ja suoramarkkinointitarkoituksiin.

